

Cu sau fără NATO? / Legea dosarelor

Masă rotundă la GDS

pag. 6-9

Nr. 29 (439), 21 - 27 iulie 1998

ISTORIE

**STELIAN TĂNASE și
AL ZUB despre
Istoria românilor
de Catherine Durandin**

**Manualele
de**

pag. 10

ISTORIE

ION CARAMITRU, ministrul Culturii

SMARANDA ENACHE, Pro Europa

**RENATE WEBER, Fundația
pentru o Societate Deschisă**

GABRIEL ANDREESCU, GDS

Urmăresc de mult, cu atenție, comportamentul personajelor care au intrat în partidele istorice sau în formațiuni cu declarații de intenții democratice. Motivul meu este pur pragmatic. Este cu mult mai ușor să identifiți răul ideologizat (discursul național-comunist, discursul fascist) decât ceea ce se ascunde în spatele unor sloganuri nobile. Haina ideală îmbrăcată de „democrații” demagogi a fost, în toți acești ani, cea a discursului iredentist și pro-ortodox, cale sigură de a lăsa România în brațele vechiului ei „prieten” de la Răsărit.

Am avut de mult timp o suspiciune față de actualul premier. Cum să nu te impresioneze insistența secretarului general al PNȚCD, înaintea alegerilor din 1996, pentru o viitoare coaliție între PDSR și PNȚCD? Această idee aberantă, fatală politic, făcea parte dintr-o strategie bine pusă la punct, promovată de către grupul Ion Iliescu-Adrian Năstase și susținută de diferite ambasade ale României sau chiar de ambasadorul SUA, Alfred Moses, interesat de afaceri care-l obligau la o specială colaborare cu PDSR. În cadrul PNȚCD, Radu Vasile a fost un campion al discursului anti-UDMR și împotriva tratatelor cu vecinii – iarăși o formulă politică comună cu PDSR. Felul în care a forțat nota după alegerile din 1996, prezentându-se drept viitorul prim-ministru, indica o tenacitate îndiferentă la ironii, specifică unor actori politici despre care a sosit timpul să povestesc câte ceva (în numerele viitoare ale revistei).

Și iată că Radu Vasile a fost numit până la urmă prim-ministru! M-am ferit să scriu despre posibilele implicații ale acestei decizii, așteptând ca

prezumția de nevinovăție să funcționeze pînă la proba contrarie. Radu Vasile, jucător cu o agendă bine elaborată, a făcut mai întâi câteva gesturi învâluitoare, precum ar fi invitarea în postul de consilier personal pe probleme de administrație locală a unui membru UDMR, Gabor Kolomban – președintele *Consiliului județean* Harghita și președinte al unui for dedicat acestei teme, de pe lângă *Consiliul European*.

GABRIEL ANDREESCU

Radu Vasile: un pașaport pentru CSI

De câteva săptămâni Radu Vasile a revenit la logica veche a PDSR. A lansat declarația sa cu privire la necesitatea unei politici externe fără NATO, pasind o minunată minge ambasadorului rus la București. (Editorialul de săptămîna trecută al lui Șerban Orescu, „Strategia fără NATO – succes al lobby-ului pro-rus”, mă scutește de alte explicații în acest sens.) A susținut aranjamentele ilegale ale lui Gheorghe Angheliescu, secretarul de stat de la Culte, destinind valori ale statului *Bisericii Ortodoxe Române*. După ce l-a folosit drept certificat de bună purtare, premierul a scăpat de expertul maghiar Gabor Kolomban în materie de administrație locală cu un

pretext suspect.

Cum a putut Radu Vasile să trateze alții de prevenitor solicitarea lui Miron Cosma, de a avea împreună o întâlnire la București, oraș unde liderului mineriadelor i s-a interzis prezența pentru o perioadă? Mai importantă decât această reacție, practic o legitimare a delictului, a fost însă descoperirea faptului că premierul și-a ales drept consilier în probleme sindicale pe Marcel Macarovschi, unul dintre apropiații lui Cosma.

Prea mult timp am fost intimidat de dificultatea unor demonstrații doveditoare, sau a unor probe juridice, privind jocul obscur al unor personaje politice care după ce au trădat interesele forțelor democratice în care au făcut carieră au ajuns astăzi, iată, în poziția de a putea trăda chiar interesele naționale. Radu Vasile face evident jocul unor interese oculte, care încearcă să ne plaseze în zona de interese rusești. Principalii responsabili ai acestei situații sînt președintele Emil Constantinescu și liderii PNȚCD, care i-au oferit mandatul actualului premier. (Anunțarea de către președinte a lipsei unor dovezi, în arhiva SRI, privind colaborarea membrilor CSAT cu fosta Securitate – în condițiile în care dosarele foștilor membri PCR, ca Radu Vasile, se află în arhivele Partidului Comunist – nu poate fi calificată decât dispreț pentru opinia publică.)

Responsabilitatea celor amintiți nu descarcă însă de responsabilitate societatea civilă, datoare să protesteze împotriva acestei întorsături dramatice a vieții politice din România.

Stimată doamnă
Adameșteanu,

Am făcut parte dintr-o delegație a Fostilor Deportați în Bărăgan (AFDB) condusă de președintele Asociației, Silviu Sarfoleanu, care a participat în perioada 19-21.06.1998 la *Memorialul Sighet*. Nu o spunese subsemnatul, au spus-o și alții înaintea mea, *Sighetul* - temniță a sufletului și inteligenței românești - va trebui să devină un adevărat loc de pelerinaj. OI dacă ar putea vorbi zidurile închisorii din acest oraș!

Nu am suficiente cuvinte de apreciere pentru *Fundația Academia Civică* și mai ales pentru cei doi neobosiți: doamna Ana Blandiana și domnul Romulus Rușan, care au realizat în spațiul unui penitenciar de tristă amintire un loc de reculegere și rugăciune, după ce zeci de ani a fost loc de suferință și de exterminare a mii de oameni.

Ideea transformării celei mai sumbre pușcării politice într-un muzeu și spațiu de referință își are multiple motivații. Nu le menționez. Altfel m-a determinat să aștern aceste rânduri.

Ștăpînii de gândul realizării unui muzeu la Sighet, cei doi inițiatori și realizatori au omis faptul că edificiul înșuși, în structura și rolul avut de pușcărie politică, era un obiect de muzeu și trebuia păstrat și conservat, chiar dacă în prezent este defectat destinației inițiale. În loc să fi păstrat celulele (sau cel puțin o parte din ele) în starea lor lugubră, cu pereți murdari, coșcoviți, igrișoși (și, dacă ar fi fost posibil, mirosul lor), de parcă atunci ar fi fost golite de umbrele adevăraților martiri ai neamului (așa cum le-am găsit în anul 1995), acum mi-a fost dat să văd aceleași spații curate, văruite, glăduite, luminate cu zeci de becuri, cu pardoseala lustruită. Doar ușile ferecate cu vizeta obișnuită au fost neatînse.

Cel care vizitează în prezent închisoarea transformată în muzeu nu își poate închipui ce s-a petrecut timp de zeci de ani în cea mai jalnică și lugubră clădire aflată în plin centrul orașului Sighet.

Ioan Gh. Jurchescu
29 iunie 1998

P.S. Articolul publicat sub semnătura domnului N. Manolescu în revista *România literară* nr. 25/24-30.06.1998 (*"Anticomunismul în versiunea românească"*), vizibil rachiunos la adresa doamnei Ana Blandiana, mi-a lăsat un gust amar.

Scrisoare deschisă
doamnei Smaranda Enache

Dragă Smaranda,

Iată-te din nou confirmată ca făcînd parte din lumea bună - mică, poate chiar un pic împuținată și cam aceeași ca pe vremuri. *Comisiile reunite de politică externă ale Parlamentului României* te-au picat la examenul de admitere în algoritmul unei civilizații pe care doar puțină vreme și cam cu zece ani în urmă o credeam pe cale de dispariție. Nu pot decît să te felicit cu toată amărăciunea. O fac deschis pentru că știu cît de mulți sînt cei ce joacă acum Tontoroiiul de Boccherini de bucuria sinceră că au mai dat o palmă capitalismului, că au mai pus un lacăt la porțile Orientului pe care au scris în prealabil: *"Inchis pentru aranjarea mărfii după inventar"*, cînd colo, mai potrivit ar fi fost să scrie: *"Inchis, caz de boală"* - cu economia de prepoziții aferentă.

Reconfirmarea ta era un lucru previzibil, fără a fi astfel mai puțin întristător. Ce vrei, trăim într-o țară în care promisiunile se leagă cu înșelătoria, în care i-coana Celui de Sus este băgată în politică și folosită pentru a le da în cap celor ce i se închină altfel sau nu i se închină deloc, și asta în numele națiunii, deci împoțnătoată cu culorile naționale, cele pe care eu ar trebui să-mi pun fundul dacă aș vrea să-mi alin osteneala în inima urbei în care locuiesc; într-o țară în care a fi patriot înseamnă a-ți vopsi părul în galben și a fi credincios înseamnă să urășți cît mai multe secte.

Trăim într-o țară în care a fi minoritar înseamnă un handicap și în care părinți

nevoiași dau ciubucuri medicilor ca să-și poată băga copiii în cămine de handicapăți pentru că acolo ajutoarele din străinătate le asigură o bunăstare incomparabilă cu cea a majorității copiilor handicapăți normal din țară.

Trăim într-o țară în care este firesc ca drepturile minorităților să fie acordate de către majoritate, dar numai cu fîrta și la presiunile comitetelor și comițiilor din străinătate, dar de fapt nu se acordă nimic altceva decît timp de gîndire; într-o țară în care un membru al *Comisiei pentru Drepturile Omului din Parlament* nu și-a putut împiedica partidul să ajungă la putere nici afirmînd că între homosexualitate și incest e de preferat cel de-al doilea fiindcă astfel măcar se pot naște copii.

Trăim într-o țară în care avem posibilitatea să ne dăm înțînire pe bulevardul Ion Antonescu, colț cu Lăncrănjani - și asta în timp ce acum, cu ocazia examenului tău, acea listă cu semnături prin care ai fost împiedicată să-ți depui candidatura la alegerile din 1992 a devenit din nou o pată pe biografia pe care nu ți se permite nici măcar să-ți o mai controlezi; de parcă nu s-ar putea găsi în orice clipă sute de oameni dispuși să semneze orice, împotriva oricui.

Trăim într-o țară în care a te angaja în slujba unor idei înseamnă a fi în mod forțat denigratoarea altora și, ce e mai grav, granița dintre acestea este trasată mereu de către alții, după bunul plac al interesele lor de moment. Într-o țară în care a de-vesta universități și a snopi în bătaie oameni nevinovați înseamnă tulburarea liniștii publice, dar care face să cadă guvernul; într-o țară în care se confundă cu bună știință angajamentele de colaborare cu *Securitatea* cu procesele verbale semnate de toți cei anchețați de aceste instituții, procese verbale care nu conțineau nimic altceva decît mărturia scrisă a asumării atitudinilor, a faptelor antisociale de către cei ce le-au comis (mă mîndresc și eu să fi semnat o sumedenie din acestea, conștient fiind că, în consecință, s-ar putea să fiu făcut și eu colaborator - în condițiile în care pînă și Corneliu Coposu a fost etichetat ca atare de la tribuna *Parlamentului* de către o lichea a cărei cotă de popularitate este în constantă creștere, acest lucru nu ar putea decît să mă onoreze).

Cred că îți dai seama cît de lungă ar putea fi lista aceasta, dar mie, unuia, mi s-a făcut lehamite să mai număr rotocoalele pe care le tot face lumea din jurul meu, fie și numai pentru că știu că cercul are 360 de grade. Văd că tu mai ai tăria să o faci. Te felicit, precum te felicit și pentru examenul picat. Rămînînd astfel în lumea bună în care ai fost întodeauna, nu pot decît să te asigur din nou de toată solidaritatea mea.

Ce n'est pas beaucoup, mais c'est toujours quelque chose

Marius Tabacu
Cluj, 14 iulie 1998

Stimate domnule
Andrei Cornea,

Mărturisesc că am urmărit cu multă curiozitate disputa care se desfășoară în mai multe reviste culturale. Esența acestei dispute este, se pare, dacă în România se mai manifestă antisemitismul. Doresc să aduc propria mea mărturie în acest subiect extrem de delicat. Provin dintr-o extrem de modestă familie de oameni simpli, dintr-un cartier ploieștean. Cel mai bun prieten al meu în prima copilărie a fost un evreu, iar cea mai apropiată prietenă a surorii mele era, de asemenea, evreică. Pentru noi, copiii din vremea aceea, lucrurile acestea nu aveau nici o semnificație, poate doar faptul că prietenul meu se conversa cu bunica lui într-o limbă ce părea germană, dar, mai firziu, să-mi dai seama că vorbeau, de fapt, în idiş. Părinții acestuia aveau relații extrem de cordiale cu părinții mei. De ce subliniez acest lucru, pentru că nicidecum părinții noștri nu au descurajat aceste legături, dimpotrivă! Poate părea curios, dar tatăl meu, în tinerete, într-un moment de exaltare a aderat la mișcarea legionară, fără nici o consecință practică în acea vre-

me, dar cu repercusivitatea unui dosar ce mi-a urmărit existența pînă în 1989. Deci, cred eu, că, cel puțin la nivelul oamenilor simpli, antisemitismul nu exista. O spun și cărțile cu subiect autobiografic ale lui Ion Călugăru. Am descoperit antisemitismul mai firziu și doar pe cale intelectuală, spre maturitate, de relații cu colegi și prieteni evrei nemaipunîndu-se problema, majoritatea acestora fiind emigrați, la acea dată din țară. Cred, de aceea, că dacă există acum antisemitism, cît o fi el, are doar izvoare intelectuale. Pot da mărturie, încă o dată, că educația pe care am primit-o atît în școală, cît mai ales acasă excluddea a-prioric orice urmă de antisemitism. Îmi aduc aminte școlii și stuporea cînd am citit cîteva pagini de jurnal ale lui John Updike, care descria o vizită prin 1968, în România, cea mai antisemită țară din Europa! Dar ceea ce totuși exista. De exemplu, încăpătînarea de a justifica vinovăția românească privind masacrarea evreilor prin Transnistria. Ca om fără prejudecăți, am citit, după 1990, cîteva cărți care în-țeleg să dezbate această spinoasă problemă. Un alt șoc l-am avut citind memoriile șef-rabinului Șafran. Am aflat astfel că toată clasa politică românească era antisemită în vremea celui de-al doilea război mondial, cu excepția notabilă a Regelui Mihai. Atît din această carte, cît și din *Jurnalul* lui Sebastian, sau dacă citești cartea autobiografică a editorului *Georgescu Delafraș*, sau dacă citești seria *Universului* de la sfîrșitul anilor '30 reiese ca o evidență existența unui puternic curent antisemit în viața publică românească. Am citit și mult blamata carte a lui Roger Garaudy, surprinzător, un evreu trecut la islamism, prin ideologia comunistă. Părerile mele e că această carte nu contestă Holocaustul, ci se leagă de numere și de modalități de exterminare, cartea avînd puternice atitudini antisemite și de reproșat ceva Israelului. Marea deficiență a cărții este că se eludează și bagatelizează o chestiune fundamentală: o mulțime de evrei au pierit, nu importă cum, în lagărele de exterminare naziste. Problema complicată, privind această dezbateră, evocată o dată la *Europa Liberă*, pe vremuri, de către Paul Goma, este cum au putut supraviețuitorii din lagăre naziste să devină șefi de lagăre de exterminare comunistă? Adevărat, folosind drept instrumente de execuție neaoși de-a noștri! Pentru orice om normal, nu toți evreii au fost comunisti, după cum spunea șef-rabinul Șafran, dar, din păcate, mulți dintre comunistii interbelici au fost de această origine. Cred că există un anume sentiment de culpabilitate, din acest punct de vedere, care se escamotează prin reacții vehemente cînd se încearcă a se demonstra că între acțiunea nazistă și cea comunistă nu prea au existat deosebiri, poate numai imensa ipocrizie a comunismului, care a construit o așa-zisă societate nouă, pentru om, pe mormane de cadavre omenești.

Gheorghe Neguț
Pitești, iulie 1998

Andrei Cornea

PREȚURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Și în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război asigură o reducere de 50% față de prețul de vînzare per exemplar:

- Numai 15.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu
- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.

Acest program este subvenționat de *Asociația Est-Libertés*

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere (32%):

- 19.000 lei pe 3 luni
- cu expediere la domiciliu;
- 16.000 lei pe 3 luni,
- cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc DI, București, Adevărîțele (talon de pensie, adevărîțele școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.*

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

ILIE ȘERBĂNESCU

Inflația și problema bugetară

Comisia Națională pentru Statistică a comunicat inflația pe iunie: 1,3%, cea mai mică rată lunară din iulie anul trecut. Cifra confirmă scăderea treptată, practic de la luna la lună, a inflației în acest an. Un semnal fără îndoială pozitiv.

Cifrele privind temperarea inflației contrastează însă, în mod net, cu cele care reflectă toate celelalte derulări din economie. Producția industrială, precum și cea pe ansamblul economiei, își continuă declinul și, în mod absolut paradoxal pe acest fundal, șomajul scade în loc să crească, iar salariile reale, dimpotrivă, cresc în loc să scadă. Și nici importurile nu se lasă mai prejos: nu numai că nu se reduc, ci chiar sporesc. Doar exporturile evoluează în ritm cu producția: scad, căscind și mai mult deficitul comercial extern. Astfel, statisticile pun sugestiv în evidență faptul, inadmisibil dar pe deplin real, că economia românească, deși are o nevoie colosală de restructurare, din cauza crasei ineficiențe care o caracterizează, nu face un pas decisiv înainte pe calea reformei și că, în consecință, temperarea inflației în asemenea condiții nu este altceva decât produsul politicii monetare restrictive, promovată de Banca Națională prin emisiuni slabe de monedă, sterilizări masive de monedă considerată în exces pe piață și stimularea unor dobinzi înalte. Politică în promovarea căreia Banca Națională a fost ajutată, de la începutul acestui an, de însuși Ministerul de Finanțe, care a colectat, la rîndul său, fonduri de la populație prin mai multe emisiuni de titluri guvernamentale cu dobinzi mai remunerative decât cea oferită la depozitele în bancă.

În condițiile contrastului cu evoluțiile principale din economie, problema este cit de durabilă va fi tendința de temperare a inflației la rate sub 2% lunar. Există trei principale amenințări la adresa inflației temperate.

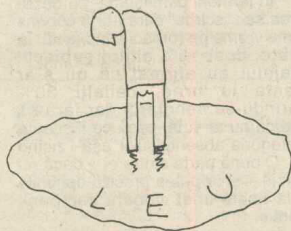
Prima, de fond, este legată tocmai de întârzierea nepermisă a reformelor structurale, deci a aceluia din cadrul întreprinderilor. În absența acestor reforme, politicile monetare, oricât de restrictive ar fi, dau rezultate doar temporare, după care capotează în climatul general potrivit și inflația, care are cauze structurale tocmai în ineficiența economiei, se reînflamează.

A doua amenințare decurge din reapariția într-o formă acută a problemei finanțării bugetului. Această problemă a apărut în fiecare an postdecembrist cu prilejul construcției bugetului, când s-a constatat că trebuie prevăzute fie noi majorări de impozite, fie noi reduceri de cheltuieli, din aceeași și aceeași cauză a întârzierii reformelor structurale. În aceste condiții, care continuă îrosirea de ban public în activități generatoare de pierderi și aerierte, continuă neîncasările de impozite și contribuții sociale de la întreprinderile de stat și scăderile în baza de impozitare, odată cu slăbirea generală a activității economice. 1998 este însă primul an în care se pune pentru a doua oară problema finanțării bugetului. Ea este legată de faptul, devenit deja clar, că nu se va putea conta în 1998 nici măcar pe încasările minim preconizate din privatizări.

Constringerea de finanțare s-a accentuat în măsura în care s-a dat liber Legii tichetelor de masă, după promulgarea ei de către președintele Constantinescu. Bugetul nu poate suporta în

faza actuală consecințele ei. Potrivit acesteia, alocațiile pentru o masă zilnică dată angajaților sînt deductibile din baza de impozitare. E de presupus că mulți agenți economici se vor folosi de posibilitatea oferită, de altfel în bună înțelegere cu angajații, întrucît, primite sub formă de tichete de masă și nu de salarii, sumele implicate nu sînt impozabile nici pentru aceștia din urmă.

În asemenea condiții, guvernul trebuie fie să compenseze neîncasările din alte surse – deci majorînd încă o dată substanțial în acest an cota TVA sau accizele la combustibili –, fie reducînd în mod corespunzător cheltuielile, restringînd practic gîtuitor, pentru toate sectoarele, alocațiile și așa neacoperitoare pentru nevoile lor minime. În condițiile retrogradării ratingului de țară, accesul pe piețele internaționale de capital s-a scumpit sever, astfel încît pericolul de a se apela, în lipsă de alternativă, la emisiuni de monedă pentru finanțarea cheltuielilor neacoperite de venituri a devenit extrem de palpabil. Și consecința ar fi tocmai reambalarea inflației, de-abia temperată.

A treia amenințare vine din partea leului. Mai precis a relativei – dar în mod obiectiv doar temporarei sale – stabilități. De multe luni, s-a putea spune chiar de aproape un an, inflația internă (adică deprecierea leului) este substanțial mai mare decît scăderea cursului (adică devalorizarea leului). Mulți, în asemenea condiții, consideră leul supraevaluat. Oamenii de afaceri se plîng că nu mai pot exporta, încasările din exporturi la cursurile existente fiind neremuneratorii, în altele cazuri ne-maiacoperind nici costurile. Banca Națională susține, dimpotrivă, că nu avem de-a face cu nici o supraevaluare dirijată, cursul derivînd din piață, neexistînd vreo cerere de valută neacoperită sau vreo listă de așteptare pentru solicitări de valută.

Realitatea este că expansiunea exporturilor este limitată de structura producției și deci a ofertei și că, așa cum de altfel s-a dovedit, promovarea ei prin curs este slabă. Ca de altfel și flexibilitatea la curs a importurilor – cauza fiind aceeași structură rigidă, ineficientă și energofagă a producției. Nu e mai puțin adevărat, însă, că piața pe care se formează actualul curs al monedei naționale este golită de lei de către politica monetară a Băncii Naționale, care, tocmai prin aceasta, a transformat cursul într-un fel de ancoră pentru temperarea inflației. Moneda națională nu poate fi însă decît temporar mai bună decît economia națională. Și cînd o acomodare la realități se va produce – și aceasta se poate produce oricînd în condițiile marelui deficit comercial extern – devalorizarea leului va fi severă și deci și impactul ei asupra inflației interne.

ȘERBAN ORESCU

Contractul Bell Helicopters și admiterea în NATO

Într-un stat cu o economie să zicem „convalescentă” – cum este România – părerea ministrului de Finanțe, cînd e vorba de împrumuturi externe trebuie să fie hotărîtoare. Din păcate, în țara noastră lucrurile se întîmplă pe dos. Excelentul ministru de Finanțe care este domnul Daniel Dăianu este „contrat” de colegii săi de cabinet prin acțiuni de natură să zădărnicească macrostabilizarea economică, asumată de altfel de guvernul Radu Vasile. Un exemplu în acest sens îl reprezintă *Legea tichetelor de masă* – o lege altminteri socială – pentru care lipsesc, însă, așa cum domnul Dăianu a arătat, resursele financiare. Al doilea exemplu e controversatul contract cu firma americană *Bell Helicopters* privind achiziționarea a 96 de elicoptere de atac pentru armata română, prin lansarea unui împrumut extern de cca 1,5 miliarde dolari. Domnul Dăianu s-a abținut de la vot în Guvern, dar nu a pregetat, în ciuda consemnului primit de la premierul Vasile cu trei luni în urmă, să-și prezinte obiecțiile în presă. Ele sînt deplin justificate dacă se ține seama de situația financiară a României; zilele acestea, directorul general al *Fondului Monetar Internațional*, domnul Camdessus, nu și-a ascuns îngrijorarea față de deficitul bugetar al țării noastre, deficit care nu poate decît să crească în urma contractului cu *Bell Helicopters*.

Executivul a trecut însă după cum se știe peste obiecțiile ministrului de finanțe, ceea ce nu poate decît stîrni nedumerire. Principalul argument al susținătorilor a fost că, prin achiziționarea elicopterelor, România își mărește șansele de a fi admisă în NATO. Așa să fie? *Ambasada Statelor Unite* la București a dezmințit existența vreunei conexiuni între contractul *Bell Helicopters* și șansele României de a fi primită în NATO, sublinind că aceasta depinde în mare măsură de redresarea economiei românești (pe care un nou împrumut în scopuri neproductive nu o poate decît stînjeți – precizăm noi).

E drept, elicopterele – care nu se vor mai numi „Cobra”, ci „Dracula” – se vor realiza de partea americană prin colaborare cu trei întreprinderi românești: *IAR Ghimbav*, *AE Electronica* Bacău și *Turbomecanica* București. În felul acesta – spun susținătorii contractului – întreprinderi românești ținînd de tehnica de vîrf au șan-

sa de a funcționa la capacitate. Dar date cifrice privind valoarea livrărilor prin cooperare ale firmelor românești, sau asupra investițiilor americane în aceste firme, lipsesc. După cum lipsește și un studiu de marketing privind șansele întreprinderii *IAR Ghimbav* de a deveni în viitor furnizor de elicoptere militare sau civile pe piața internațională (așa cum speră domnul C. Dudu Ioanescu, secretar de stat la *Ministerul Apărării*). Fapt e că ministrul Industriei, domnul Radu Berceanu (în același timp fruntaș al PD), a votat în Guvern împotriva contractului, deși acesta era prezentat de colegul său de la Apărare, domnul Victor Babiu, de asemenea fruntaș al PD. Acest vot nu poate fi interpretat decît ca reflectînd o opinie foarte negativă asupra contractului; împotriva contractului a votat și domnul Traian Băsescu, ministrul Transporturilor, alt fruntaș PD. În felul acesta – și aceasta trebuie subliniat – PD va putea oricînd să iasă „basma curată” chiar dacă, așa cum pretind unii de pe acum, s-ar dovedi în cele din urmă că „anexa” la contract este un comision gras.

Rămîne desigur întrebarea dacă cele cca 100 de elicoptere care vor intra în decurs de șapte ani în dotarea armatei române constituie sau nu o necesitate militară absolută. Fapt e că nici unul din cele trei state central-europene, pe punct de a fi primite în NATO, n-a considerat necesară această dotare. România nu dispune, pe de altă parte, de o doctrină militară de apărare. În lipsa ei, să ne fie permis să ne îndoinim deci că prioritatea priorităților pentru slab dotata noastră armată o constituie elicopterele de luptă. În caz de război, ele servesc la combaterea blindatelor. Să fie procurarea elicopterelor legată de acțiuni de păstrare a păcii în zone amenințate (ca, de pildă, Kosovo)? Dar în acest caz, nu-i mai curînd rolul marilor puteri să asigure armamentul greu și scump? Întrebare care își așteaptă de asemenea răspunsul.

Pînă una alta, contractul cu *Bell Helicopters* înseamnă, așa cum sublinia domnul Dăianu, o încărcare suplimentară a bugetului cu 150–200 milioane de dolari anual. „Va trebui să renunțăm la alte obiective, a adăugat ministrul Finanțelor, la fel de importante ca armata, din cauza acestui contract”.

Dăianu contra Bell

Ministerul Finanțelor se opune finalizării contractului cu *Bell Helicopters*, a anunțat luni, 13 iulie, Dan Radu Rușanu, secretar de stat în minister. La rîndul său, ministrul Daniel Dăianu a afirmat că acest proiect este costisitor și inoportun, motiv pentru care nu va semna garanțiile guvernamentale.

Executivul a aprobat, recent, garantarea achiziției a 96 de elicoptere „Cobra”, contractul ridicîndu-se la valoarea de 1,4 miliarde dolari. În momentul dezbaterei contractului în Guvern, ministrul Daniel Dăianu nu s-a abținut de la vot. (A.B.)

Calificativ negativ pentru România

Agencia internațională de rating financiar *Moody's* a anunțat, joi 16 iulie, deteriorarea calificativului privind perspectivele României. Agenția arată că dificultățile politice continuă să împiedice aplicarea reformelor structurale, în special în domeniul privatizării și în sectorul bancar, și subminează stabilitatea macroeconomică. *Moody's* precizează că următoarele luni vor fi cruciale pentru a dovedi dacă Guvernul are capacitatea să accelereze reformele structurale. (A.B.)

ION BOGDAN LEFTER

„Capcanele“ unui sondaj de opinie

Comentariile, reacțiile, ecurile celui mai recent sondaj din cadrul „Barometrului de opinie publică“ al Fundației pentru o Societate Deschisă s-au stins repede. Timp de câteva zile, la sfârșitul lui iunie, ele au fost abundente și chiar – în nu puține cazuri – furibunde. Apoi, dintr-o dată – liniște. Și asta tocmai când, după primele evaluări „la cald“, ar fi venit vremea pentru analize mai atente, mai substanțiale, „la rece“. E aici o țară a mediului politic românesc asupra căreia merită să reflectăm o clipă.

Politica – între jurnalistică și analiză

O asemenea focalizare asupra noutății de moment, asupra primei descoperiri după care nu mai urmează nimic, indică – în fond – înclinția actorilor scenei noastre publice către prestația de tip jurnalistic în defavoarea profesionalizării în sens analitic și strategic. Gîndirea politică românească pare să se consume deocamdată în spațiul mediatic, în ignorarea faptului că eficiența pe termen ceva mai lung a experților și a programelor de acțiune poate depăși net iluzia de popularitate creată de presa scrisă și de mediile electronice care preiau ultrarapid „declarațiile“ mai fistiche ale oricărui lider mai mari sau mai mici, ba chiar și ale unora mititei de tot.

De fapt, sondajele de opinie (și le am acum în vedere – firește – pe cele politice) sînt instrumente de lucru foarte serioase, indispensabile pentru orice grup de analiză, expertiză, prognoză și strategie, fie el independent, de partid, guvernamental etc. Totuși, comenziile „tăcute“, care solicită contractual confidențialitatea rezultatelor, sînt încă foarte puține la noi, și nu doar pentru că trebuie achitate costuri foarte ridicate, ci și pentru că grupurile de decizie politică din România de azi au în prea mică măsură conștiința utilității acestui tip de operațiuni. O mult mai solidă „piață tăcută“ a sondajelor funcționează în zona economică, investitorii sau distribuitorii occidentali știind bine că fără așa ceva nu se poate face decît producție dezordonată și comerț de butic. În ceea ce privește sondajele de opinie pe teme politice, intrucît sîntem mare interes, ele sînt frecvente în lumea largă, prețuite fiind de clienți de toate

categoriile. Cele date publicității sînt de obicei comandate chiar de ziare sau posturi de televiziune, care le plătesc pentru a crea în acest fel puncte de atracție pentru cititori și privitori. În momentele de vîrf de audiență, cînd evenimentele cele mai fierbinți sînt urmărite de toată lumea, apar și sondaje inițiate chiar de către instituțiile care le realizează și care profită astfel de atenția generală pentru a-și promova propria imagine. La noi, însă, după ce că sînt mult mai rare, atare investigații sociologice ale politicului își consumă aproape instantaneu impactul, aproape fără consecințe. Deși ar avea tot interesul ca, după valul primelor reacții, să preia și comentariile ulterioare, presa nu le poate găzdui pentru că... ele nu se mai produc!

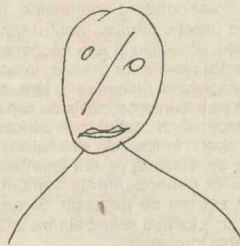
Analiza unui sondaj: (1) indecizie = absenteism?!

Pe marginea recentului sondaj se poate glosa îndelung, căci el oferă o materie de analiză foarte interesantă. Comentariile de care a avut parte, aproape exclusiv de suprafață, au fost parcă și mai pasionate și mai „extreme“ decît altelei, repede traduse în sentințe legate de actuala guvernare, de clasa politică românească sau de orientarea generală a electoratului. Însă rezultatele investigațiilor de acest tip cer mai multă grijă în interpretare, inclusiv o doză de relativitate care să permită acceptarea mai multor soluții posibile. Primele impresii se pot dovedi înșelătoare, iar concluziile pripite pot fi – pur și simplu – greșite.

Pentru a demonstra că așa stau lucrurile, am ales din noua etapă a „Barometrului de opinie“ exemple legate strict de tendințele electorale, care par foarte clare. Cînd e vorba despre opțiuni referitoare la teme sociale, economice, financiare, medicale, morale, lucrurile sînt mult mai tulburi, în spatele răspunsurilor aflîndu-se situații, experiențe de viață, concepții sau gusturi foarte diferite, mult mai greu de formalizat. Nu e destul să știm că 47% din cetățenii chestionați consideră că aparțin clasei de mijloc: ar trebui să aflăm și ce anume înțeleg ei prin „clasă de mijloc“. Dacă 23% cred că anul viitor vor trăi mai bine și 24 %, aproximativ la fel, deci iarăși 47% se arată încrezători, în timp ce doar 38% se așteaptă să o

ducă ceva mai prost sau mult mai prost, e de văzut ce înțeleg ei prin „viață bună“. S-ar putea să constatăm că, după aproape șase decenii de mizerie, război, comunism și „tranzicție“, românii au o mult mai modestă imagine despre „bine“ decît occidentalii. Pe cînd, în materie de opțiuni electorale totul pare limpede și aritmetic: ațiția votează cu partidul X, ațiția cu coaliția Y, unii vor vota, alții nu se vor prezenta la urne. Cifre exacte.

Ei bine, nu e chiar așa de limpede! Iată – mai întîi – procentul cetățenilor care, în eventualitatea unor alegeri generale, au declarat că sînt nehotărîți sau n-ar vota deloc: 48%. De aici – concluzia cvasi-generală – a comentatorilor grăbiți ai sondajului cum că ne-ar paște pericolul unui grav absenteism. Așa să fie, oare? În primul rînd, precedentele scruturii au arătat că prezentarea la urne depășește sistematic estimările, probabil datorită efectului de campanie electorală, care aprinde spiritele și-i face pe oameni să meargă la vot. În al doilea rînd, echivalarea dintr-un condei a procentului respectiv cu absenteismul sau cu o presupusă dezinteresare în masă a

cetățenilor față de politică, dacă nu chiar – în termeni pamfletari – cu deza-buzarea sau „scîrba“ care i-ar fi cuprins în ultima vreme pe români e inexactă: în realitate, doar 15% dintre subiecții sondajului au afirmat că nu s-ar prezenta la urne, ceilalți 30% declarîndu-se nehotărîți dar fără să anunțe că nu ar vota, ceea ce îi scoate din categoria absenteiștilor așa-zicînd „cerți“. O bună parte dintre ei – dacă nu chiar toți! – și-ar putea preciza opțiunile pînă la finele unei viitoare campanii electorale.

Analiza unui sondaj: (2) Cine pe cine va vota?

Procentul de 30% indecși, mai mare decît oricînd în acești ani, ridică probleme cu adevărat interesante de „lectură“. Interpretarea mai precaută pe care o propun e următoarea: dificultatea oamenilor de a se orienta se poate datora faptului că perioada politică pe care o traversăm e poate cea mai confuză din anii '90. Pînă – cu o aproximație – în 1994–1995, opțiunile

au fost tranșante, pro sau contra, în alb și negru. În 1996–1997 s-au înregistrat relaxările de atitudine care au permis configurarea actualiei coaliții de guvernare ca alternativă la vechea putere. După care criza politică de la sfîrșitul anului trecut, prelungită pînă în primăvară, a radicalizat din nou o serie de lideri, partide sau grupări politice care izbutiseră anul trecut să mențină o atmosferă mai conciliantă. În atare condiții, nu e de mirare că o parte impertantă a electoratului nu mai știe ce să aleagă, așteptînd ca politicienii înșiși să-și clarifice pozițiile.

Nici procentele exprimate în favoarea partidelor și a coalițiilor nu oferă – de fapt – un tablou atît de precis conturat cum au pretins primele evaluări ale sondajului. Comparate cu datele alegerilor din noiembrie 1996, opțiunile de vot indică – într-adevăr – diferențe prea mici pentru a putea conduce la o schimbare a configurației guvernării: CDR și USD au puține procente în plus, iar ceea ce au pierdut PDSR și PUNR se regăsește în punctele obținute de Alianța pentru România și în sporul cotabilizat de PRM. Față de sondajele precedente, tendința e de scădere atît la USD, care crescuse spectaculos în timpul crizei de guvern, cît mai ales la CDR, care atinsese în 1997, în perioada de stabilitate a cabinetului Ciurbea, procente foarte mari: 51% în martie și 42% în decembrie. Acest capital de încredere acordată unei noi puteri care se arăta pusă pe fapte mari era firesc să se erodeze. Sînt – însă – cei 34% susținători ai CDR de astăzi aproximativ aceiași cu cei 31% care au votat Convenția în 1996? Dacă ne-am grăbi să răspundem afirmativ ar însemna să ignorăm prea multe date ale problemei, cum ar fi faptul că acei electori tradiționali ai CDR care s-au radicalizat și ei în ultima vreme, rămîndu-și partizani ai fostului premier, sînt nemulțumiți de formula cabinetului Radu Vasile, considerat un compromis culpabil, ceea ce i-ar putea – cel puțin pentru moment – îndepărta de susținerea necondiționată a Convenției, plasîndu-i eventual în rîndurile nehotărîților; ori faptul că în CDR s-au produs între timp mutații importante precum autosuspendarea Alianței Civice sau creșterea ponderii liberalilor, inclusiv prin absorbția PAC și a „liberalilor tineri“ în PNL.

Toate aceste lucruri și multe altele care au influențat evoluțiile de pe scena noastră publică nu sînt transparente în rezultatele sondajului. Consecințele lor pot fi – însă – investigate și analizate. Ignorarea „capcanelor“ unui sondaj și proclamarea unui status-quo în materie de opțiuni electorale se pot dovedi costisitoare atunci cînd se vor scoți nu doar opțiunile privind sondaj, ci chiar voturile din urne.

PS Vasile Gabor condamnat pe scurt

Maiorul SPP Vasile Gabor a fost condamnat pe 10 iulie la 8 ani de închisoare pentru omor deosebit de grav. El a fost judecat pentru uciderea tinerilor Aurica Crăiniceanu și Andrei Frumușanu, în timpul mineriadei din 1991. Pe-deapsa primită de Gabor este cu numai un an peste minimul prevăzut de lege, pentru că judecătorii i-au acordat circumstanțe atenuante.

SPP și Vasile Gabor vor plăti familiei Frumușanu 50 de milioane de lei despăgubiri materiale și 15 milioane daune materiale. Aceleași sume vor fi acordate și familiei Crăiniceanu, la care se vor adăuga 50 de milioane de lei pentru ficșare dintre cei doi copii minori. Familiile victimelor au anunțat că vor ataca sentința la Curtea Militară de Apel. (A.B.)

Sănătatea reproducerii în România

La ultima Conferință Internațională pentru Populație și Dezvoltare de la Cairo – 1994, sănătatea reproducerii a fost definită ca fiind „starea de bine fizic, mental și social deplin, nu doar absența bolii sau infirmității, în tot ceea ce privește sistemul de reproducere, funcțiile și procesele sale“.

Participantă la această conferință, România a semnat documentul final, însă măsurile luate sînt încă firave. Astfel, România continuă să aibă una dintre cele mai dezastruoase situații din Europa în domeniul sănătății reproducerii: printre cele mai ridicate rate ale mortalității materne, cea mai ridicată rată a avorturilor și una din cele mai scăzute rate de folosire a contracepției moderne din Europa.

Înainte de '89, atît contracepția, cît și avortul erau interzise prin lege, fapt care atrăgea după sine utilizarea – ca singur mijloc de reglare a nașterilor – a avortului provocat empiric. Acesta a dus nu numai la creșterea mortalității

și morbidității, dar și la deteriorarea relațiilor de familie.

După '89, cînd contracepția și avortul au devenit legale, a apărut și posibilitatea cuplurilor de a-și planifica familia. Un studiu realizat asupra sănătății reproducerii în România a arătat, cum era de așteptat, că avorturile la cerere au crescut semnificativ din 1990. Și aceasta din două motive: avortul era cea mai cunoscută și utilizată metodă de control al nașterilor, multe femei continuînd să o folosească în mod legal, în timp ce mijloacele moderne de contracepție erau încă foarte puțin cunoscute atît în rîndul femeilor, dar și al cadrelor medicale.

În ceea ce privește gradul de utilizare a contracepției moderne, este suficientă prezentarea comparativă: în România, în 1993 doar 14% din cupluri foloseau astfel de metode, în momentul de față ajungîndu-se la un procent de 20–22%, în timp ce, în Europa, adresabilitatea la contracepție este de 70%, iar în SUA 80%. Impor-

tant de subliniat este gradul de accesibilitate a românilor la aceste servicii, printre cei defavorizați fiind: persoanele din mediul rural, cei cu un venit foarte scăzut, cît și cei foarte tineri.

Apare astfel ca o necesitate e educare prin informare. Atît în școli, unde o materie privind sănătatea reproducerii este cerută de aproape 95% din elevi (conform primului studiu din Europa de „Est privind sănătatea reproducerii la tinerii adulți, 1996), cît și prin mass-media.

Avînd la bază tema sănătății reproducerii, Proiectul POLICY – finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) – a organizat un atelier de lucru cu presa, în perioada 9–12 iulie, la Sinaia. Scopul atelierului a fost de a realiza o acțiune comună presă-experti în domeniu, pentru un lobby comunicațional eficient în perioada imediat următoare.

Mihaela Cucu

ANDREI CORNEA

Primul pas

Rezultatele de anul acesta ale examenului de bacalaureat și cele ale examenului de admitere la liceu au fost prezentate de unele publicații cu termeni ca „dezastru”, „catastrofă”, „hecatombă”. Într-adevăr, ce dezastru pentru lezeși: să nu mai poți copia! Ce catastrofă pentru candidații fraudulenți și complicitii lor: să nu se mai afle dinaintea subiecților! Și ce hecatombă pentru elevii acelor licee care trebuiau „să iasă bine” oricum: examinatorii co-interesați nu au mai putut sufla, ca până acum, în timpul examenului!

Examele nu au fost, totuși, mai grele, prin numărul de materii, sau prin dificultatea subiecților, decât în anii trecuți. Au fost doar, cit-de-cit, cinstite: fiecare candidat, fiecare profesor, fiecare școală a primit cam ceea ce merita și nu ceea ce „se repartizase”, în funcție de nivelul corupției, de banii smulși de la părinți pentru tot felul de „fonduri de protocol”, sau de așa-zisul „prestigiu” al liceului (ceea ce însemna de multe ori nu altceva decât nivelul „relațiilor” dintre conducere și inspectoratul județean). De abia la anul, odată cu introducerea bacului cu șapte obiecte, se va modifica ceva în substanța acestuia.

Așadar, bacul (ca și admiterea în liceu) a fost, în fapt, un test al adevărului despre mult-lăudatele virtuți ale

școlii românești. În domeniul său, el a avut cam același rost și același efect cu libelalizarea prețurilor și retragerea subvențiilor din economie: a lăsat liberă negocierea dintre „cerere” (în cazul nostru, cerințele examenului) și „ofertă” (capacitățile și cunoștințele elevilor), fără să mai intervină cu mijloace administrative sau de alt tip (copiat, suflat, fraudă etc). Rezultatul – în economie – a fost, în general, creșterea brutală a prețurilor, apoi apariția unor stocuri nevandabile și îndatorarea firmelor de stat, ori falimentul. În cazul învățământului, efectul imediat este, și aici, un fel de „creștere a prețurilor”: valoarea – simbolică, dar și materială cumva (prin consecințe) – a examenelor respective, în special a bacului, s-a ridicat considerabil, iar posibilitățile de „achiziționare” a sa din partea multor elevi, în schimbul prestației lor efective, s-au diminuat corespunzător. Unele licee au acumulat deja importante „stocuri nevandabile”, adică absolvenți incapabili să dea bacalaureatul, ba sint chiar unele la care majoritatea absolvenților sint în această situație.

Putem continua comparația noastră cu situația din economie, anticipând ceea ce se poate, sau s-ar putea petrece în continuare. Cum știm prea bine, în economie, liberalizarea prețu-

rilor, retragerea subvențiilor și alte măsuri financiare nu au fost urmate, din păcate, de o susținută reformă economică și de o privatizare suficient de rapidă; întreprinderile de stat au continuat să funcționeze rău și cu mari pierderi, au acumulat datorii, generând blocajul financiar al întregii economii. Ca urmare, investitorii străini au devenit tot mai sceptici, bursa e în declin accentuat și e de prevăzut, în acest moment, că deficitul bugetar va fi mult mai mare decât cel pronosticat.

Ceva similar, *mutatis mutandis*, se va întâmpla și în învățământ, dacă echipa ministerială a d-lui Andrei Marga nu va continua, cu multă energie, pe drumul pe care a pornit. Dacă nu vor fi restructurate profund programele și planurile de învățământ și dacă în școală nu va fi promovată calitatea (deopotrivă a elevilor și a dascălilor), multe „întreprinderi” (școli) vor ajunge falimentare, nereușind să treacă baremurile și să facă față noilor cerințe. Unele vor trebui închise și profesorii mutați sau chiar, în cazuri disperate, concediați, ceea ce, dacă nu se va întâmpla, va reintroduce în sistem ineficiența și risipa de mijloace. Dacă școala primară și gimnaziul nu vor fi radical reformate, ele vor genera „produse nevandabile” pentru liceu, care, la rândul său va trimite la bacalaureat, în mare cantitate, tineri incapabili să facă față și deci să fie introduși mai departe în învățământul universitar sau pe piața muncii. Sistemul va tinde astfel să se blocheze, oferind ceea ce nu e necesar, dar nefiind capabil să realizeze necesarul. O mare parte din resursele bugetare și așa mici din învățământ va fi risipită, ceea ce va face ca rezultatele, în condițiile aceluiași standarde, să devină tot mai rele de la an la an.

Pe de-altă parte, se poate anticipa că, așa cum în economie conducerea multor întreprinderi s-au dovedit nu doar incapabile să promoveze reforma, dar au arătat chiar rea-voință în această privință, coalizându-se cu unele sindicate, tot așa în învățământ, destule cadre didactice, directori, inspectori școlari, funcționari în minister nu vor fi dispuși la reformă. Ei vor căuta, prin orice mijloace, inclusiv prin agitații în rândurile elevilor și părinților, să blocheze transformarea unui sistem care, deocamdată, le aduce avantaje.

În ultimă instanță, așa cum spunem că economia românească, edificată de regimul comunist și insuficient schimbată de atunci, este necompetitivă pe piața internă, ca și pe cea externă, tot așa și învățământul nostru, prin una alta, rămâne, în pofida spectacolului mediatic al olimpiadelor internaționale, necompetitiv, profund deficitar, tinzând mai curînd să-i descurajeze pe tineri să învețe decât să-i atragă.

Riscul, prin urmare, în învățământ, ca și în economie, este ca reforma să se oprească la primul pas important: liberalizarea acolo, bacul onest, aici. Cu alte cuvinte, la nivelul spunerii adevărului. Or, știm bine cu toții că a recunoaște adevărul nu-i suficient pentru acțiunea practică; e nevoie și de a-l urma în fapt, de a reconstrui viața concretă în temeiul său. Altminteri sîntem asemănători acelor personaje schizoide dostoevskiene, care se știu păcătoase, dar nu pot și nu vor să se împotrivescă păcatului. Drama lor poate face, a făcut să existe romane geniale; dar drama noastră nu face și nu va face să existe decât o lume mizerabilă.

Miron Cozma – celula 17

Miron Cozma, victimă a mineriadelor! Cozma, scriitor și citor de biserică! Cozma, viitor senator! Cine și-l mai amintește pe liderul Văii Jiului care, în fruntea minerilor, n-a ezitat o secundă să calce în picioare mii de oameni, să-i bată bestial pe studenții universităților bucureștene ori să distrugă sediile partidelor de opoziție, în mineriadele din '90-'91, rămîne alurii ascultîndu-l astăzi vorbind despre demnitate, înțelegere și armonie. Și, mai ales, despre nedreptele chinuri pe care le-a pățit în închisoare. Astăzi, Miron Cozma ține predici despre parlamentarism, justiție și morală politică, se pregătește să ajungă în *Parlament* pentru că, după cum singur spune, nu e mulțumit de cum merge țara.

„Victima”

În prima sa conferință de presă după ieșirea din închisoare, ținută pe 15 iulie la sediul *Confederației Miniere* din București, Miron Cozma mai că a stors lacrimi povestindu-și „chinurile” detenției. După ce inițial fusese acuzat de subminarea puterii de stat, nerespsectarea regimului armelor și munțiilor și încălcarea normelor de circulație pe calea ferată (acuzajii ce i-ar fi adus o pedeapsă de peste 15 ani de închisoare), liderul minerilor a primit, prin bunăvoința judecătorilor, doar un an și jumătate de detenție (pentru tulburarea liniștii publice) și interdicția ca doi ani să vină la București. Și, totuși, Miron Cozma își ține prima sa conferință de presă aici, la o săptămînină după eliberarea din închisoare. Pretinde că a înaintat recurs și, prin urmare, dispozițiile condamnării sint suspendate pînă la judecarea recursului. Miron Cozma contestă, de altfel, pedeapsa: „*prin această decizie mi se încalcă libertățile constituționale!*”. Invocă *Legea 51/91*: „*limitarea funcției de conducere se pedepsește cu închisoare pînă la doi ani*”, pentru că, de, este președinte a două organizații sindicale. Aceasta este prezentul.

Dar trecutul? „*Sînt o victimă a mineriadelor și mă voi înscrie în Asociația Victimelor Minerielor*”. Nu numai el. Va propune și minerilor să se înscrie în respectiva asociație pentru că în martie, aprilie, iunie '90, septembrie '91 ei nu au fost decât o armată de victime. „*Veți fi o asociație foarte bogată... în număr de membri*”, se adresează Miron Cozma lui Viorel Ene, liderul *Asociației*, prezent și el acolo. La observația unui alt membru al acestei asociații cum că totuși nu-i poți numi „victime” pe cei care au schilodit și bătut, sare Costel Trandafir, liderul de sindicat de la mina Lupești: „*Te-o fi bătut pe tine, că te-a văzut mai negru!*”.

Cozma vorbește molcom, lasă pauze relevante între fraze. Întrebările ziaristului se referă mai mult la perioada mi-

neriadelor, Cozma vorbește mai mult despre perioada sa de pușcărie. „*Eu n-am făcut pușcărie. În pușcărie ai televizor, poți juca fotbal, poți scrie. Eu n-am avut nici măcar un pix ca să-mi scriu memoriile*”. Va scrie totuși o carte intitulată *Miron Cozma, celula 17* în care va povesti ce-a pățit. Singurul „privilegiu” de care s-a bucurat „după ce m-am bătut mult” a fost să primească ziarele. Astfel a avut ocazia să citească cum a fost acuzat, întotdeauna pe nedrept.

„Ctitorul”

I-a bătut pe studenți? Dar cum poate cineva să creadă asta, cînd mineri au vrut să construiască o catedrală în curtea *Facultății de Drept*? Cînd el, Miron Cozma este „*ctitorul singurei biserici ortodoxe din orașul Victoria*” și al unei catedrale pe Valea Jiului? „*Dacă aveam vreun interes mă lăudam*”, se laudă el. „*Dacă mi-era frică de pușcărie, mă lăudam în PNȚCD, unde mă doreau mulți*”. Vinovații pentru mineriada din toamna lui '91 sint Petre Roman și Traian Băscu, acesta din urmă aprobînd plecarea trenurilor spre București („*ați văzut, am fost condamnat pentru mineriada din '91, nu pentru cele din '90*”). El nu a făcut decât ce i-au cerut oamenii, adică a aprobat „*mîlînguri civilizate*” pentru că „*eu am pretenția că sînt un intelectual*”. Violențe de stradă? „*Din păcate au existat și mineri care s-au datat la violențe, pe care le condamnăm*”, își pune el trei fire de cenușă în cap. Știe multe despre mineriade – spune –, dar nu este momentul să le dezvăluie. De ce nu le-a dezvăluit în fața justiției? Nu spune.

Colaborarea cu fosta *Securitate*? Înscrierea în Partidul România Mare pe listele căruia a anunțat că va candida pentru *Senat* la viitoarele alegeri? „*Mă jur pe crucea mea din pușcărie, pe care mi-a dat-o stăreța mănăstirii Tismana, că nu am colaborat*”, lar pentru a doua întrebare: „*Stimați români, nu vă simțiți un pic stîngerhiți în propria țară?*”.

Deocamdată, Miron Cozma merge în vacanță, pentru că vrea să se refacă. „*Nu pot sta mai mult de jumătate de oră în picioare. Astea sint condițiile, nu ale regimului de tristă amintire, ci ale celui actual. Și asta în pragul milenului al treilea!*”, se scandalizează el.

La întoarcere, va propune un plan de restructurare a Văii și, dacă are noroc, i-l va detalia personal primului-ministru. Fostul sub adjuncț, Macarovschi, actualmente consilier al lui Radu Vasile, i-a promis această întîlnire.

IULIAN ANGHEL

Gheorghe Florică eliberat

PS
pe scurt

Fostul comisar-șef al *Gărzii Financiare*, Gheorghe Florică, a fost eliberat miercuri, 15 iulie, din arestul *Inspectoratului General al Poliției*. El fusese arestat pe 4 mai, sub acuzațiile de complicitate la contrabandă în afacerea „*Figurata 2*” și asociere în vederea comiterii de infracțiuni. La numai o zi de la eliberarea sa, Gheorghe Florică a intrat din nou în atenția poliției. Potrivit unor date ale *Poliției* din Constanța, generalul Gheorghe Florică ar fi introdus în țară, în perioada 1996-1997, în complicitate cu Jamal al-Atm, peste 50.000 de baxuri de țigări de contrabandă, prin portul Constanța. Generalul Florică neagă însă aceste acuzații și precizează că autoritățile nu au găsit nereguli în urma controalelor efectuate la firma sa, *RomOlt*. (A.B.)

PS
pe scurt

Munca la negru sancționată

Guvernul a adoptat, în ședința din 16 iulie, un proiect de *Lege privind unele măsuri de protecție a persoanelor încadrate în muncă, prin combaterea muncii la negru*. Fapta angajatorului de a primi la muncă o persoană pentru care nu au fost întocmite contracte individuale de muncă sau convenții civile se sancționează cu amendă de la 5 la 10 milioane lei. De asemenea, se pedepsește cu amendă de la 4 la 8 milioane lei refuzul angajatorului de a permite intrarea în incinta unității a organelor de control ori de a pune la dispoziția acestora documentele solicitate. Încălcarea repetată a prevederilor legii va fi sancționată cu închisoare de la 6 luni la 1 an sau cu amendă. (A.B.)

România,

Sediul GDS a găzduit, în după-amiaza zilei de 13 iulie, masa rotundă cu tema „România, încotro?”. Alături de reprezentanții societății civile (Gabriel Andreescu, Radu Filipescu, Andrei Cornea, Cristian Preda, Andrei Oșteanu, Smaranda Enache, Pavel Câmpeanu, Renate Weber, Mihaela Miroiu), au mai participat la dezbateri și reprezentanți ai grupurilor politice (Ion Caramitru – PNȚCD; Oliviu Gherman și Hildegard Puwak – PDSR; Gabor Kolumban – UDMR). Moderatorii dezbaterilor au fost Smaranda Enache și Gabriel Andreescu. Neputînd lua parte la întîlnire, doamna Doina Cornea a transmis un text în aceeași zi.

SMARANDA ENACHE (copreședinta Ligii Pro Europa): Am putea lansa câteva teme ale acestei discuții: chestiunea dosarelor, surprinzătoare ușurătate cu care a început să fie tratată problematica priorităților României, una dintre ele fiind interesul național, exprimat în sintagma „integrării euro-atlantice”. România ar putea să dea din nou impresia unui partener instabil, ceea ce ar fi un simptom îngrijorător pentru sistemul de cooperare euro-atlantic. Ratarea acestui moment istoric ar putea avea consecințe imprezvizibile. Reforma promisă, pe de altă parte, este un proiect încă nebulos, încă incoerent. Noi, cei din societatea civilă, remarcăm și o colaborare dintre un partid aflat în Coaliție, respectiv PD, și o parte a opoziției. Aceasta ne face să ne întrebăm: care sînt forțele democratice constante pe care societatea civilă din România le poate sprijini?

GABRIEL ANDREESCU (membru GDS și al Comitetului Helsinki): Inițiativa de azi pleacă de la impresia noastră că există deja „o linie de inventar” pe care trebuie să o trasăm. Această linie de eșecul actual al reformei economice și democratice într-un context internațional extrem de important.

ANDREI CORNEA (membru GDS): Spunem: „România, încotro?”. Asta poate fi înțeles în două feluri: pe de o parte, avem în vedere scopul declarat al majorității forțelor societății românești – integrarea euro-atlantică, modernizarea, economia de piață etc. Cu asta, aparent, toată lumea e de acord. Dar există și celălalt semnificativ, faptul că, în realitate, „societatea românească nu se îndreaptă în această direcție sau că distanța dintre scopul declarat și ceea ce se face este mare. Oare marile deosebiri dintre scopul declarat și ceea ce se realizează sînt un rezultat al greutăților, întîmplării, nepriceperii oamenilor, sau, cumva, există și un scop nedeclarat? Dacă în domeniul economic nu putem fi atît de siguri de faptul că, dacă nu știu ce privatizare nu s-a făcut, explicația e că fie nu s-a vrut, fie nu s-a putut, în domeniul legislativ, atunci cînd ai o coaliție majoritară, cînd guvernul vine și propune un proiect de lege în direcția integrării și acest proiect nu e votat de Parlament – pentru că unii votează contra, unii absentează, unii nu știu ce fac –, e evident că aici există o voință politică de a nu vota proiectul.

Modele care nu se potrivesc societății românești

OLIVIU GHERMAN (PDSR): Parlamentul român este scena unor monologuri paralele. Aș începe cu problema dosarelor Securității. Proiectul inițial, așa cum a fost prezentat, nu a avut elementele fundamentale ale realității dosarelor Securității din România. De aici, evident, o confuzie generală în care aspectele de însănătoșire morală au fost amestecate în mod penibil cu aspectele de răzbunare personală. Dau un exemplu: dacă vine X și spune: „Vreau ca și dosarele poștașilor să devină publice, pentru că știu că poștașii au fost cei care au deschis scrisorile”. Sau un coleg spune: „Vreau și dosarele conferențiarilor universitari”, pentru că el suspectează un conferențiar universitar că ar fi depus o misivă împotriva lui... S-a pierdut obiectul principal, care era la baza acestui proiect de lege, acela de însănătoșire a societății românești. Așa cum a ieșit de la Senat, legea – unde și poștașii, conferențiarilor, profesorii universitari, membrii corespondenței ai Academiei au fost incluși – devine ineficientă. Pe de altă parte, dosarele celor mai parșivi și mai vinovați în acea perioadă nu apar nicăieri.

Oliviu Gherman

Referitor la problemele economice, precizez că preluăm modele care nu se potrivesc societății românești. Cerințele firești ale FMI și ale Băncii Mondiale erau unele față de un partener care are la ambele capete piața. Adică, o întreprindere care nu merge și care are la ambele capete piața trebuie desființată. S-a neglijat că noi sîntem în proporție de 80% o țară cu furnizori unici, o rețea

de interdependență, și problema care trebuie rezolvată nu este problema individuală cu coadă, ci problema hemoragiei. Pentru că, în rețea, orice decupare aduce o anumită cantitate de hemoragie. Dacă decuparea este făcută prost, se poate întîmpla ca o unitate perfect rentabilă să însemne, de fapt, un dezastru național, prin filiațiile avute în condițiile unei rețele pe care nu am reușit s-o stăpînim.

Cred că integrarea este luată ca o opțiune sentimentală. Dacă veți întreba un număr de oameni, o mie, zece mii de ce trebuie să ne integrăm în NATO își vor răspunde stereotip: „Pentru a ne proteja de hegemonia rusească”. Asta este un adevăr. Dar acest adevăr devine contraproductiv în condițiile în care partenerul acela, rusul, nu recepta și al acest mesaj. Or, mesajul fundamental este că integrarea e necesară ca mijloc de protecție și sprijinire a democratismului, așa slăbănog cum este, în România, într-o perspectivă de creștere.

„Prin votarea amendamentului Quintus păcălîți societatea românească”

GABRIEL ANDREESCU: În legătură cu tema dosarelor, așa ceva cîteva observații. Actualul proiect de lege este al patrulea, primele trei fiind departe de a merita acest cuvînt. El a trecut de faza Senatului și are două obiective: accesul la dosarul personal și cunoașterea de către opinia publică dacă anumite persoane au fost, pînă în 1989, informatori sau membri ai Securității. Există o temeră firească a societății față de posibilitatea ca înalți demnitari să fie șantațați sau să exprime interese contrare intereselor naționale.

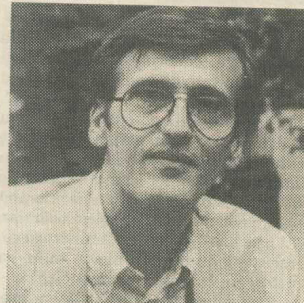
Și eu cred că există în acest moment un exces în lista de persoane pentru care se cere o informație privind existența unei colaborări anterioare cu Securitatea. Dar nu acesta este handicapul major al legii, ci inițiativa domnului Quintus de a cere ca în continuare arhivele să rămînă la acele instituții care le-au gestionat și pînă acum. Înțeleg cu atît mai bine perversitatea acestui amendament, cu cît am fost o săptămînă în estul Germaniei, în mai multe oficii STASI, tocmai pentru a vedea cum se lucrează acolo. Arhivele în forma lor inițială sînt astfel structurate, încît ofițerii implicați în utilizarea arhivelor sînt rușii unii de alții. Arhivele, în forma lor actuală, prezintă un maxim de dificultate de acces. Primul lucru pe care l-a făcut Comisia Gauck a fost să unească diferitele fișiere – care se referă la împărțirea pe străzi, numele adevărat, numele de cod, numele de ofițer etc., punîndu-le împreună; astfel, în sfîrșit, poți să decodifici acest uriaș sistem. În măsura în care arhivele rămîn la actualele instituții, legea este inoperantă. Parlamentul român a găsit un mijloc concret de a bloca accesul la acest set de informații.

Cred că societatea civilă trebuie să spună: „Noi nu sîntem, totuși, proști. Noi știm că, prin votarea de către Parlament al aceluia amendament, dumeavoastră păcălîți societatea românească”.

O lege votată doar pentru clasa politică

CRISTIAN PREDA (GDS): Observ că la această invitație n-au răspuns reprezentanții actualei puteri, lucru care s-a petrecut constant după noiembrie '96. El poate fi interpretat în multe feluri: oamenii sînt mai ocupați cînd sînt la putere decît atunci cînd sînt în opoziție. Există însă uneori o frustrare a celor care fac parte din societatea civilă a

tunci cînd constată că aceia pe care i-au susținut mai mult decît moral uită complet de legătura cu cei care i-au ales.

Cristian Preda

Referitor la dosare, cred că există ceva mult mai grav. Eu am avut senzația că această lege este votată doar pentru clasa politică, iar societatea românească nu e în cauză. Într-un fel, parlamentarii și cei care fac parte din partidele din Parlament își reglează conturile. Partidele reprezentate în Parlament ar fi trebuit să ia legătura cu propriul electorat. Partidul pe care l-am votat eu n-a făcut-o. Întîrzierea votării a fost și ea justificată dintr-o perspectivă pur politică. Cineva voia să-i pună piedici lui Ticu Dumitrescu sau voia să amîne clarificarea morală a chestiunii.

ANDREI CORNEA: Mi se pare evident în acest moment că nu se dorește, la nivelul unei majorități a clasei politice, votarea unei legi eficiente privitoare la dosare. Domnul Ticu Dumitrescu a fost dat afară nu din PDSR, ci din PNȚCD. După asta a urmat legea, care s-a tot discutat, a venit amendamentul Quintus, care, iarăși, nu face parte din PNȚCD, ci din PNL. În felul în care a fost votată, instituțiile puse în cauză (SRI etc.) vor gestiona fondurile și vor răspunde întotdeauna că e secret de stat, că nu se găsesc dosarele ș.a.

OLIVIU GHERMAN: Trebuie să fiu absolut corect. Nu e vorba de un amendament Quintus. E vorba de amendamentul Comisiei juridice, al cărei președinte este domnul Răzvan Dobrescu.

RENATE WEBER (președinta Fundației Soros, copreședinta APADOR-CH): Cine l-a depus la Comisia juridică?

OLIVIU GHERMAN: Comisiei juridice i s-a cerut să se exprime asupra acestui punct. Cineva de la SRI a spus că, din punct de vedere formal, este imposibil acest lucru. Acest lucru a fost preluat de Comisia juridică, și ea a depus un amendament la Raport în care, în art. 21 și 22, s-a cerut acest lucru.

CRISTIAN PREDA: Pînă la urmă, importante nu sînt persoanele. Mult mai importante mi se par instituțiile. În anul 2000 vor vota oameni care, în 1989, aveau 7 ani. Ei au nevoie de o informație serioasă și controlabilă din oricare punct al corpului social, pentru a putea delibera.

Există instituții la care politicienii au acces, cetățenii, nu

MARIAN TAȚA (Pro Democrația, Brașov): Este clar că se fac eforturi foarte mari ca legea dosarelor să intre în derizoriu. Sînt absolut contrariat de ceea ce CSAT a cerut acum două săptămîni. Cred că nu avea voie, pentru că nu mai devreme decît acum trei luni, cînd Gabriel Andreescu, Doina Cornea, Radu Filipescu și alții și-au cerut dosarele, refuzul lui Costin Georgescu a fost

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecția OGLINZI PARALELE

Catherine Durand
Istoria Românilor

Traducere de Liliana Buruiană-Popovici
Prefată de Al. Zub

Din cuprins:
• Istoria unui stat și a unui stil
• Tradițiile naționale ale unei culturi europene
• Principatele între diplomație și război
• Suplicile secolului XX

ISBN 973-586-024-6
430 pag

În pregătire: • A. Renaut, *Era individului* • S. Berstein, P. Milza, *Istoria Europei* (vol. al III-lea): Statele și Identitatea Europeană (sec. al XIV-lea - 1815)

Iași • Str. Cronicar Mutea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e.mail: rtvnova@mail.cccis.ro • http://www.nordest.ro/home.htm

Încotro?

clar: legea nu există. Deci, există instituții în România care pot avea acces la anumite lucruri și cetățeni care nu pot avea. Și, așa cum a ieșit legea, nu vor avea niciodată. Cum putem atrage atenția cetățenilor pentru ca această lege să fie curățată? Politicienii nu ne ascultă. O dată la patru ani este puțin.

GABOR KOLUMBAN (UDMR, președintele Consiliului Județean Harghita): Noi descifrăm niște mesaje trimise din sfera politică, dar nu facem parte din sistemul care le emite. Știm prea puțin despre cum funcționează sfera politică. Noi percepem aceste mesaje ca lipsă a voinței politice de schimbare. Facem presupuneri referitoare la cei pe care i-am votat, pe care i-am presupus aparținând aceluiași sistem de valori ca și noi. Cred că mesajele privind sistemul de valori din sfera politică denotă o criză foarte acută. Ceea ce vedem la ora actuală este faptul că niște sisteme de valori sau niște legături și interese care apar la nivelul naționalului sînt, de fapt, valori sub nivelul național. Sînt valori și interese personale și de grup care, prin sfera și filiera politică, ajung să fie marketate în sfera publică ca valori naționale. Or, aceasta este destul de periculoasă, pentru că o să ajungem la o idee anarhică, anume, la faptul că toată sfera politică trebuie înlocuită. Toate discuțiile privind integrarea euro-atlantică și problema modelelor reviv, pentru, mine, această problematică. Folosim modele pentru că nu simțim coerența sistemului nostru de valori. Dosarele și clarificarea problemei Securității a fost una dintre ideile de bază ale campaniei electorale. Acest lucru a fost formulat de sfera politică, cu toate că i-a fost sugerat de sfera civică. Dar în sfera civică nu a existat o voce puternică care să fi cerut acest lucru, în afară de „Piața Universității” și evenimentele din '89. E clar că acum sfera politică nu mai are la ce să se raporteze. Normal ar fi fost ca sistemul de valori să vină din partea sferelor civice și atunci am fi în poziția de a putea cere socoteala de la sfera politică.

pentru că nu mai avem timp și răbdare să creăm și să experimentăm modele noi, și în al doilea rînd, pentru că aceste modele s-au dovedit a fi foarte bune. Nu exclud posibilitatea ca ele să fie adaptate. Unul din motivele pentru care azi ne plîngem că legea dosarelor este proastă este că am refuzat să aplicăm niște modele care s-au dovedit foarte bune, din țări foste comuniste, cazul cel mai strălucit fiind cel al Germaniei de

Andrei Oişteanu

azi. Noi uităm că nu este o lege punitivă, ea nu prevede sancțiuni. Problema nu este dacă legea e bună, e proastă, e perfectibilă. Problema este: ce facem după ce o avem? Ce reacție va avea societatea la ea și, în mod particular, care va fi reacția omului căruia i s-a descoperit dosarul de Securitate ca fiind informator sau colaborator? Am avut prilejul să vedem câteva reacții. Ele sînt, de regulă, justificative: „n-am făcut nimic rău”. Mă întreb cine va fi primul care va spune „îmi pare rău că am făcut-o, mă retrag”. Deci, nu ne putem aștepta la o reacție individuală foarte bună. Rămîne o speranță din partea reacției organismului politic, pentru că, în unele cazuri, partidele au luat decizia de a retrage sprijinul politic. Este onorant pentru UDMR că a luat o decizie foarte grea, este onorant pentru USD că a retras sprijinul politic domnului Vlădu.

pe ea ca forță socială, face slabă și opoziția, sigur, în partea ei rezonabilă, care are un comportament democratic. În momentul în care acționăm ca individ, sîntem percepți ca niște muște care bîzîie în borcan și nu avem nici un fel de relevanță. Ar trebui să vedem foarte clar că democrația derapează fantastic în România și din cauză că noi sîntem extrem de slabi.

România s-a dezarticulat de la tendințele europene

HILDEGARD PUWAK (PDSR): Sînt sigură că fiecare dintre noi încă se află sub influența conferinței de presă, ținută de domnul Burghardt, directorul general pentru relații externe cu țările Europei și CSI în cadrul Comisiei Europene, pe care eu, ca membru al Comisiei de Integrare Europeană și al Comitetului Parlamentar UE în România, am perceput-o ca pe un ultim avertisment. Am încercat să mă gîndesc dacă, între reforma morală și reforma economică, societatea românească a reușit să stabilească acea coerență de care se vorbea. Cred că nu. Reforma morală nu are sorți de izbîndă pe un sol economic instabil, în declin. Nu mă opun modelelor, dar nu pot să fiu de acord, cel puțin economic, cu adoptarea unor politici de guvernare care încearcă să ia de la fiecare cite ceva și nimic bun de la toți. S-a promovat un program de guvernare de esență liberală în fața de economie reală, de conservatorism în sistemul structurii de proprietate și de protecție socială nedefinită, nerealistă. În al doilea rînd, prin programul de guvernare, România s-a dezarticulat de la tendințele europene. Cum? Prin schimbarea de dinamică. România este singura țară cu regres economic față de celelalte țări candidate. Este o realitate care pe noi ne îndepărtează de la integrarea în

din ianuarie '90, cînd mi s-a oferit președinția partidului nou născut atunci, FSN, și am refuzat-o, avînd chiar o replică ce mi se pare demnă de o piesă de teatru. Partizanii acestei idei au fost domnii Ion Iliescu, Silviu Brucan și Petre Roman. Cei trei au decis să anunțe că Frontul trebuie să se modifice în partid. S-a spus că cineva trebuie să conducă acest partid și acel cineva este, s-a făcut o pauză și s-au întors către mine. Atunci, în afară de faptul că m-a umflat risul, am avut o replică: „În momentul cînd aș face treaba asta, primii care trebuie să plece aș fi dumneavoastră”. Domnii respectivi n-au plecat. Din acel moment, cînd bună parte din oamenii care, naivi, romantici sau inconștienți, unii mai la obiect, au acceptat această mezelianță, coabitarea cu fostele structuri comuniste, începe marea compromis care ne costă și azi.

României îi este acum necesară o recunoaștere exactă a calității de țară europeană. Sîntem în situația în care România nu mai e cum a fost, în granițele ei autentice. Iată o problemă care a fost trădată în ultimii ani de două-trei ori. A doua chestiune, care ține de rapoartii capitale necesare, este reînnoirea ceea ce este autentic în ființa românească: pe de o parte, credința în Dumnezeu, și pe de alta, un anumit tip de destin european. Așa-zisul succes de anul trecut de neacceptare în NATO nu a fost neapărat un rezultat al exercițiului puterii în cele citeva luni, ci al unei cascade de efecte ale nepuținței pe care le-a generat societatea românească după '89.

MIHAELA MIROIU: Problema noastră este România, încotro?, și nu o recapitulare a ceea ce s-a petrecut. Care sînt politicile esențiale ale Ministerului Culturii?

ION CARAMITRU: Pentru prima oară în istoria domeniului avem speranța ca *Misiunea Băncii Mondiale* să ne aprobe un împrumut de 5 milioane de dolari. Pentru Ministerul Culturii, prioritatea absolută este refacerea patrimoniului, a monumentelor istorice. O cifră edificatoare: guvernul Văcăroiu, în '96, a oferit 12 miliarde de lei pentru toată țara. Eu am făcut un lobby, spunînd că în aceste vremuri de restriște putem ruga oamenii să strîngă curea în așteptarea unor vremuri mai bune, dar nu putem ruga monumentele să nu se prăbușească. S-a putut obține o sumă echivalentă cu 231 de miliarde de lei. La sfîrșitul anului '97, au fost 37 de recepții de monumente, față de 3, cite au fost în 1996. În București se va observa, la recepție, în această toamnă, zona Ateneului Român—Biblioteca Universitară—Palatul Regal, care, pe 6 septembrie, odată cu Festivalul „Enescu”, va fi și iluminată exterior.

SMARANDA ENACHE: Aici s-a vorbit despre modele, dar noi nu sîntem suficient de pregătiți să ne uităm în propriile noastre modele. Trebuie să existe o mult mai mare interogație la nivel național asupra a ceea ce trebuie să preluăm din propriul nostru trecut european. Evident că o Europă geografică nu ridică nici un fel de problemă. Europa istorică a produs totuși în secolul 20 nazismul și comunismul. Atunci noi trebuie să vedem ce referință căutăm în această Europă istorică. Și, nu în ultimul rînd, în Europa instituțională, care este cuantificabilă printr-un număr de reguli, tratate și înțelegeri la care România trebuie să facă efortul legislativ și democratic de a corespunde. Sînt semne în această societate care ne spun că declarațiile, întregul mesaj politic nu au în totalitate acoperire în fapte.

(Continuare în pagina 8)

De ce a ajuns legea dosarelor să dea informații și despre oamenii din societatea civilă?

RENATE WEBER: Prezența doamnei Puwak și a domnului Gherman aici vine să dovedească faptul că, totdeauna, cînd ești în opoziție, simți nevoia să fii alături de societatea civilă. Cînd guvernezi, te simți altfel. Aș spune că România acționează în felii, care mai și intră în competiție unele cu altele. Recent, ascultam la radio o prezentare făcută de Camera Deputaților în care prezentatoarea era extrem de satisfăcută de volumul formidabil de muncă depus de Camera Deputaților în această sesiune. Faptul că legile acelea nu s-au întîlnit cu cele ieșite de la Senat nu mai întereasa pe nimeni. La fel, dacă privim relația Guvern-Parlament. Mie mi s-a părut că acest Guvern este boicotat de propriul lui Parlament. Ceea ce face Guvernul dă peste cap Parlamentul. Alte două felii aflate în competiție sînt sfera politică, pe de o parte, și societatea civilă, pe de alta. Legea accesului la dosare mi se pare că merge pe citeva confuzii, cu bună știință: confuzia dintre public și privat, dintre demnitar și funcționar. În legea care trebuia să fie una prin care tu, parte a electoratului român, să știi care a fost trecutul demnitarilor tăi — s-a ajuns la necesitatea de a se da informații despre oameni din societatea civilă. Că, vezi Doamne, ei ar fi importanți.

ANDREI OIȘTEANU (GDS): Genul de retorică folosit de domnul Gherman maschează prost un discurs antioccidental. Avem cel puțin două motive să aplicăm modele, ceea ce nu înseamnă că nu trebuie să le și adaptăm: întîi,

„Luna de miere” prea lungă cu actuala putere a dus la „satul fără cîini”

MIHAELA MIROIU („Ana”): De ce societatea civilă nu mai are o voce de autoritate în spațiul public? Aici se întîmplă citeva lucruri pentru care de vină este societatea civilă. Întîi, faptul că, simbolic, societatea civilă a fost identificată în mentalul colectiv cu *Alianța Civică*, iar AC a luat parte la guvernare. A-această identificare simbolică a făcut ca foarte mulți oameni, care nu erau familiarizați cu ONG-urile, să spună că societatea civilă a trecut la guvernare, deci ea a dispărut. Viața asociativă în România, la ora actuală, are 3,5% din populație, cu sindicate cu tot, ceea ce este tragic, iar partidele stau și mai rău, au 2,7%. Apoi, imediat după '96, păcatul originar a fost mitul popular al instaurării democrației în noiembrie '96, fapt pentru care foarte mulți dintre noi, care facem parte din organizații neguvernamentale, am acordat o lună de miere cam prea lungă politicianilor. Astfel că situația s-a prelungit pînă acolo încît, la un moment dat, clasa politică a devenit un fel de „sat fără cîini”. S-a mai creat o problemă. Fiind definită pur adversativ chiar democrația în România: „democrații sînt cei care merg cu CDR, eventual cu PD, iar toți ceilalți sînt nedemocrații”, cei care fac parte din societatea civilă au acordat girul moral și politic orientării care, cel puțin simbolic, era identificată cu democrația. Dar, în momentul în care aceasta a venit la putere, societatea civilă nu și-a mai găsit aliat politic. Ceea ce, iar, o face slabă și

Hildegard Puwak

structurile europene și euro-atlantice. La care se adaugă și această abordare dihotomică a integrării în NATO și UE, pe care o practică cei care vor determina prezența noastră acolo. Practic, nu funcționează nici o comunicare între structura guvernamentală, parlamentară și societatea civilă, în materie de integrare. Legile necesare nu trec pe la Comisia de Integrare, nu sînt discutate în această triadă: Executiv, Legislativ, Societate civilă.

Reîntoarcerea le ce este autentic în ființa românească: credința în Dumnezeu și un tip de destin european

ION CARAMITRU (ministrul Culturii): Eu, care sînt și „rănit” de revoluția română, nebeneficiind în nici un fel de avantajele ei, am avut mintea foarte limpede. Am fost în opoziție timp de 7 ani, eu retrăgîndu-mă din sfera puterii încă

România,

(Urmare din pagina 7)

Lipsa alternativei – mai gravă decât eşecul politic

PAVEL CÂMPEANU (GDS): Aş încerca unele sugestii pornind de la faptul că sînt beneficiarul unei vaste experienţe a dezbaterilor sterile. Aşa e locaşul, aici s-au născut ele, în sediul GDS, creat după '89. Aş ridică două chestiuni. Una este în legătură cu cele spuse de domnul Gherman. Dînsul este un profesionist al parlamentarismului post-revoluţionar. Are, ca şi mine, experienţa dezbaterilor sterile, cu diferenţa că eu pe acestea de aici nu le-am patronat. Dînsul dă un diagnostic cînd ne spune: „Parlamentul român este scena unor monologuri paralele”. De unde vine această meteahnă a parlamentarilor români? Este o meteahnă a societăţii româneşti actuale, meteahna pasiunii pentru diagnostici fără terapeutici, meteahna căutării de simptome, la nevoie chiar a inventării lor, din care se poate deduce denumirea unei boli, şi cu asta ne-am oprit.

Pavel Câmpeanu

Noi am avut o criză care a durat din '89 pînă în '96 şi care a fost materializată într-un anumit tip de putere. Electoratul român a produs alternativa la acel tip de putere. Eşecului acelei prime experienţe îi urmează eşecul alternativei. Criza politică de acum este una a lipsei de alternativă, ceea ce este mult mai grav. Ceea ce explică şi creşterea extremismului. A existat o perioadă de maladeie infantilă a societăţii civile, care credea că datorită ei este să lupte contra statului. A urmat o perioadă de maturizare, cînd lucrurile nu s-au mai prezentat aşa. Dar acum ne găsim într-o situaţie în care statul la care am pus umărul cu toţii se „răfoieşte” în fel şi chip la societatea civilă. Se materializează în modul cum *Comisia de politică externă a Parlamentului* îl tratează pe unul dintre cei mai notorii activişti ai societăţii civile din România, pe doamna Smaranda Enache.

O soartă nefericită m-a dus acum cîteva luni la Budapesta, unde erau şi Smaranda Enache şi Gabriel Andreescu, la o reuniune pretenţioasă, la *Universitatea Central-Europeană*, cu ambasadori, cu miniştri, unde a fost prezent şi preşedintele *Comisiei de politică externă a Parlamentului României*, un distins membru al PD, pe care pînă atunci nu l-am întîlnit niciodată. Îmi venea să intru în pămînt de ruşine – nu vorbesc de limba pe care a întrebunţat-o, ci de un elogiu adus „marilor realizări” ale politici internaţionale ceausiste, transferat apoi asupra guvernului care a urmat revoluţiei. Oamenii de felul acesta judecă oamenii de felul acela şi-i înlătură din viaţa publică. Aştia sînt oamenii care conduc România. Vă propun, la începutul lui septembrie, poate în aceeaşi formaţie, să convocăm o întîlnire cu reprezentanţii presei şi ai tuturor televiziunilor, inclusiv cea publică.

Drama e că nu mai ai nici o variantă politică la ceea ce există

GABRIEL ANDREESCU: În '96, România era o ţară care se afla într-o zonă obscură în analizele celor care se ocupă cu arhitectura europeană. O ţară care nu avea nici o şansă să iasă din aceea zonă. Şi nu pentru că aceşti analişti n-ar fi fost bine intenţionaţi, ci pentru că ţara nu oferise, pînă în 1996, motive ca să poată fi privită altfel. S-a petrecut schimbarea şi am putut evalua relativ repede ce a însemnat ea. Dacă luăm un singur reper, semnificativ, anume, discuţiile privind participarea României la procesul de extindere NATO, vedem cum au evoluat lucrurile. Sînt două evenimente inimaginabile pînă la nivelul anului 1997: 1) ca România să apară într-o declaraţie a acestei întîlniri la nivel înalt de la Madrid ca eventuală viitoare membră a NATO; 2) ca preşedintele Bill Clinton să vină la Bucureşti pentru a explica, în numele marilor puteri americane, de ce totuşi s-a opus la Madrid introducerea României pe lista deschisă de alte trei candidate. De atunci, lucrurile par să se fi degradat continuu. Putem vorbi despre eşecul unor guvernări, despre eşecul unor forţe politice.

RENATE WEBER: Eu nu m-am simţit niciodată lucrînd pentru cei care erau în opoziţie, înainte de 1996, eu am lucrat pentru ţara românească, pentru viitorul copilului meu şi pentru destinul ei. Dar cei care atunci erau în opoziţie veneau, spuneau: „ce analize bune, să ne ducem cu ele mai departe”. Azi, cei care vă aflaţi în actuala opoziţie nu faceţi acelaşi gest – deşi ceea ce oferim noi oricum se referă la toată lumea – pentru că nu v-aţi simţit niciodată apropiată de zona asta. Pentru că fosta putere şi-a creat propriile structuri, care, de fapt, au fost artificiale create. Ele sînt asociaţii civile, dar sînt create de sus în jos. Sînt patetică, dar ştiţi de ce? Pentru că eu mă simt vinovată cînd domnul Câmpeanu spune să ne întîlnim în altfel de discuţii. Eu mă simt oricum vinovată că în '98 n-am făcut ceea ce am făcut în '93-'96, în '96 cu un eşec răsunător – de exemplu, cu *Codul penal*. În anii aceia noi stăteam pe capul PDSR-ului şi-i ciocăneam. E drept că spunem că cei din opoziţie înţelegeau mesajul drepturilor omului. Nu prea îl înţelegeau, ca să fiu foarte sinceră.

Dar în '98 nu am mai făcut asta, cînd s-a cerut aceluşi minim de amendamente, pe care *Guvernul* şi aşa le-a periat şi le-a făcut harcea-parcea, din ce a trimis *Ministerul Justiţiei*. Am greşit fundamental că n-am făcut ceea ce era în sarcina noastră dintotdeauna, ca societate civilă, ci am mizat pe maturitatea acestui corp politic. Eu văd o coerenţă între discursul primului-ministru, care spune că trebuie să pregătim alternative non-NATO, şi discursul domnului Năstase, care spune că „nu mai poate” el de faptul că şi-a pus semnătura pe un document internaţional. Este o coerenţă între non-valorile pe care le promovează şi unul, şi celălalt.

GABRIEL ANDREESCU: Drama e că nu mai ai nici o variantă politică la ceea ce există. Nu e suficient să faci analize. Aceste analize ar trebui să-şi găsească ecoul într-o forţă politică capabilă să le pună în mişcare. Acesta este dialogul pe care ar trebui să-l avem cu forţele politice interesate, pînă la urmă, de cooperarea cu societatea civilă. Mă refer la actuala coaliţie, de fapt, la CDR şi PD. Distanţarea de societatea civilă, de forţele respective va afecta întreaga societate, dar şi forţele în cauză. Va fi o sancţiune implicită, de care ar avea toate motivele să se ferească. Aceasta este întrebarea pe care o pun întîi: ce trebuie să facem într-o astfel de situaţie?

Funcţionarea actualii coaliţii e mult mai bună decît a „patrulerului roşu”

CRISTIAN PREDĂ: Există tradiţii europene ale parlamentarismului, unde discursul este unul realmente paralel. În Anglia, opoziţia există pentru a critica şi pentru a nu avea nici un fel de eficienţă pe termen scurt. Constat că parlamentarii înşişi intră în acest sistem sau sistemul funcţionează prin ei, şi se trezesc să denunţe anumite forme care, în principiu, ar putea deveni coerente dacă s-ar dialoga. Interesant este cum anume se reproduc unele din aceste tehnici ale incoerenţei, atunci cînd se trece de la o guvernare la alta. Doamna Puwack spunea că în *Comisia economică* nu ştiu ce se întîmplă. Interesant era ce se întîmpla în timpul guvernării anterioare lui '96. Impresia mea e că, în continuare, ezitam între modele. Domnul Caramitru era tentat să expună anumite chestiuni care fin de autenticitatea poporului român, pe care le-am putea regăsi în dialogul daci-romani. E o pistă absolut falsă.

Funcţionarea actualii coaliţii este – în ciuda eşecurilor – mult mai bună decît ceea ce s-a numit „patrulerul roşu”.

Pînă în '96, era vorba de un refuz net al modelului democraţiei liberale; după '96, actuala formă, cu toate eşecurile şi ezităriile între „modelul Vasile” şi „modelul Ciorbea”, este, datorită colaborării între UDMR, PD-USD şi Convenţia Democratică, o coaliţie mult mai bună. Desigur, pot interveni accidente. Mă refer la declaraţia lui Radu Vasile în care spunea că trebuie să găsim o alternativă non-NATO. Marea greşeală nu este a lui Radu Vasile, lucrurile puteau fi corectate dacă cei care au fost implicaţi ulterior în această afacere – e vorba de preşedintele Constantinescu şi ministrul de Externe, Andrei Pleşu – nu s-ar fi grăbit să se solidarizeze cu punctul de vedere al lui Radu Vasile. Cred că declaraţia e un accident şi ar fi bine ca reprezentanţii coaliţiei să recunoască că fac din cînd în cînd asemenea gafe.

Oricît de proastă ar fi actuala putere, are cîteva merite faţă de cea fostă

ANDREI CORNEA: Trebuie făcute, totuşi, nişte distincţii. Noi, cei de la *GDS* şi de la revista „22”, am sprijinit actuala putere sau fosta opoziţie, dar n-am sprijinit-o pentru că aveam interes de posturi etc., ci pentru că sprijineam nişte valori pe care credeam că societatea românească trebuie să le promoveze. Am avut sentimentul că, în mare măsură, puterea de atunci nu exprima aceste valori. Acum, actuala putere, adesea, nici ea nu s-a apropiat sau nu a încercat suficient să promoveze acest set de valori. S-au dat cîteva exemple punctuale. Mă refer şi la chestiunea cu restructurarea *RENEL*. Guvernul Ciorbea promovase totul prin ordonanţe de urgenţă. S-a cerut noului guvern să promoveze legile importante în procedură normală. Or, iată că o astfel de lege esenţială s-a blocat în *Parlament* şi *Guvernul* trebuie s-o promoveze printr-o hotărîre de guvern, ocolind iar *Parlamentul*, dar, de data aceasta, *Parlamentul* derobîndu-se pur şi simplu de la decizie.

Organizaţiile societăţii civile, nu mai vorbesc de presă, chiar dacă nu sînt înregimentate politic direct, indirect vor sprijini anumite forţe politice. Oricît de proastă ar fi actuala putere – şi are foarte multe defecte –, ea are cîteva merite faţă de cea fostă, şi de acest lucru trebuie ţinut seama. Chiar şi atunci cînd judecăm unele instituţii, televiziunea publică, de exemplu. Este trist faptul că după atîta amar de ani reuşim să-i completăm Consiliul de administraţie. Dar, iată că el a fost completat, aşa cum a

fost completat, după legea concepută. În orice caz, aşa cum e azi televiziunea publică, cu toate defectele ei foarte serioase, e totuşi mult mai bună decît cea de acum patru ani. E o evoluţie a lucrurilor.

În ce Europă vrem să ne integrăm?

GABOR KOLUMBAN: Cînd vorbim despre integrare euro-atlantică, prima întrebare este: în ce fel de Europă vrem să ne integrăm? Este clar că nu-i vorba despre una definită geografic. Esenţa integrării europene nu este una instituţională. Cea instituţională este o

Gabor Kolumban

consecinţă, şi nu o cauză a integrării europene. Marea revoluţie în gîndirea europeană s-a născut tocmai în momentul în care s-a reuşit să se formuleze diversitatea sau alternativitatea Europei faţă de celelalte modele de dezvoltare. Diversitatea este ridicată la rang de valoare europeană fundamentală. Sînt foarte multe argumente legate de recunoaşterea etapei de dezvoltare postindustrială la care se racordează Europa – care este sfidarea fundamentală: competitivitatea Europei faţă de alte civilizaţii. Cred că în gîndirea şi în discursul public românesc aceste concepte nu s-au vehiculat suficient. Am impresia că se aşteaptă foarte mult de la sfera politică în România. De multe ori l-am criticat pe Gabriel Andreescu în discuţiile noastre, pentru că eu cred că în România avem o tendinţă de fetişizare a sferei politice. Spunem: politicul nu face suficient, şi atunci nu se integrează tara. Răspunsul meu este: integrarea se face cu toată societatea, sfera politică îşi are rolul ei, dar integrarea se face şi la nivel de individ. Integrarea europeană a Ungariei a început atunci cînd ungurii au reuşit să obţină paşaport liber în Europa, în '88. După '56, emigraţia maghiară care a lucrat în Occident a reuşit să facă nişte breşe acolo şi pe aceste breşe au început să curg ungurii în Occident. Cred că noi avem o percepţie greşită despre integrare, pentru că ea nu este un proces de sîrgînte morală. Europa nu trebuie să ne accepte pe noi pentru că ne-a făcut cîndva, în istorie, ceva rău şi acum trebuie să plătească, pentru că ne-a aruncat ruşilor, şi să vină să investească la noi. Integrarea este un parteneriat. Noi trebuie să ne formulăm oferta: ce să dăm noi Europei Occidentale ca să dorească integrarea noastră? Aceasta oferă trebuie formulată şi la nivelul individului, al societăţii etc. Viziunea europeană enunţată de domnul ministru Caramitru nu este cea pe care o formulez eu. În Europa mea, cultura este un control descentralizat, care se află sub control autorităţilor publice locale; în România noastră, descentralizarea s-a făcut sub regimul Iliescu. Nu s-a mişcat, de atunci încolo, nimic.

ION CARAMITRU: În '95 s-a făcut cea mai cumplită centralizare în Cultură.

GABOR KOLUMBAN: Muzelele au fost descentralizate în '95.

Încotro?

ION CARAMITRU: Faceți confuzie, sau de limbă sau de nuanțe. În 1995, Hotărârea de Guvern 442 a strâns toate instituțiile - muzee, biblioteci, teatre, filarmonici - în mina Ministerului Culturii.

GABOR KOLUMBAN: La noi n-a reușit.

ION CARAMITRU: Hotărârea de Guvern 6/97 a descentralizat complet.

GABOR KOLUMBAN: La noi, în județul Harghita, muzeele sînt sub competența orașelor și nu există muzeu județean. Singurul lucru care mai este controlat de MC este Inspectoratul de cultură, care și el este numai în măsura în care fondurile vin de la MC.

ION CARAMITRU: Sînt descentralizate.

GABOR KOLUMBAN: Dar cine numește inspectorul?

ION CARAMITRU: Algoritmul.

GABOR KOLUMBAN: Remarca mea cu descentralizarea n-a avut scopul să mă cert cu domnul ministru. Dacă vrem să ne integrăm într-o Europă care respectă și acordă o valoare fundamentală diversității, diversitatea poate fi promovată numai prin descentralizare. O politică centrală la nivelul statului național nu poate promova diversitatea. Asta este o contradicție în termeni.

ION CARAMITRU: Vorbim aceeași limbă. Vă transmit tot ceea ce am făcut pe tema aceasta.

MIHAELA MIROIU: Un motiv foarte clar pentru care un anumit tip de integrare într-o lume civilizată este blocat derivă din faptul că, de exemplu, în România, 99% din gospodăriile rurale nu au instalații sanitare. Dacă autoritatea locală ar interveni cu niște mijloace serioase care să-i constrîngă pe locuitorii

mar PUNR, cu un steag pleșcăit care plutește peste o grămadă de gunoi și se cîntă „Noi sîntem români”. Muzeul de Istorie a României este o rușine națională. Eu nu spun că asta ține de politică, în sensul strict, dar cu ce preț, în afară de demagogie, vorbește cineva de naționalism, de nație, în momentul în care nu-și exercită, de fapt, nici un fel de autoritate?

ION CARAMITRU: Noi exercităm acum alternativa la vechea putere, care se denuțește centru-dreapta, pe un procent al coaliției, centru-stînga, pe alt procent al coaliției, care se definește, din punctul de vedere al participării UDMR (o noutate absolută în politica românească și în multe din politicile europene). Întrebarea mea este: ce se va întimpla dacă, pînă la urmă, polul stîngii, reprezentat de PDSR în conjuncție oricînd cu PD, se va coagula? Și vor face joncțiunea și cu Partidul Socialist, al lui Verdet, și cu ceilalți, și vor face o stîngă-stîngă, cu toate riscurile acestei definiții. Și mai avem și o dreaptă foarte a-lambicată, în care liberalii caută un pol liberal care să fie un soi de a treia forță politică. Avem un partid național țărănesc creștin-democrat care a deschis ușile fără nici un fel de complex, încă din 1990, a primit pe cine a vrut să intre, fără nici un fel de control, fără nici un fel de politică de cadre, partid care, prin definiție, ar fi trebuit să aibă mare grijă de asemenea lucru. Chiar și Corneliu Coposu spunea: „domnule, nu mai știe nimeni nimic de partidul acesta; noi mai avem cîțiva ani, e bine să vină lumea, poate dinăuntru vor prelua principiile pe care noi le-am respectat și le-am apărut cu prețul vieții și al sănătății”. Ei, nu s-a întimplat așa ceva.

SMARANDA ENACHE: Societatea civilă românească a susținut forțele politice care au venit la putere în 1996. Cînd partidele care există acum la putere se vor îndepărta de aceste valori, nu se vor mai bucura de susținerea societății civile. Acesta trebuie să fie un mesaj cîstînit din partea societății civile. Printre aceste valori - integrarea euro-atlantică și reforma profundă a societății românești erau prioritățile esențiale.

Neîrăbdările noastre trebuie să țină cont de realitate

DOINA CORNEA: Dacă opiniile noastre - ale membrilor Grupului - sînt absolut convergente în privința celui „încotro?”, adică a țelului de atîns - care este unul integrator în toate structurile civilizației apusene - dife-

rențele de opinii încep, cred, în clipa punerii în discuție a căilor de urmat. Însă tocmai acestea, dacă nu sînt bine gândite, pot duce la compromiterea țelului comun.

În viziunea mea, harta politicii românești actuale este următoarea: deși CDR a cîștigat alegerile, structurile invizibile, securisto-mafiole sînt încă

Doina Cornea

foarte puternice. În toate nerăbdările noastre trebuie să ținem cont de această realitate. E greu să lupți împotriva unui adversar infiltrat pretutindeni, pe care cu greu îl poți decela. E greu, apoi, să-ți impui punctul de vedere și principiile tale într-o coaliție în care un mic partener smecher și clientelar, cu intenții oculte și mari posibilități de șantaj, stăpînește jocul balanței parlamentare. Din aceste motive, procesul de democratizare evoluează greu, instituțiile fundamentale nu sînt încă funcționale, iar măsurile de asanare administrativă și economică întîrzie, în timp ce încrederea populației - atît de puțin încurajată - scade. Tocmai de aceea consider că societatea civilă ar trebui să-și exprime dezacordul, în primul rînd, față de partidele crip-to-comuniste și național-securiste, precum și față de cei care confundă politica cu șantajul și mai puțin față de instituțiile și partidele democratice, chiar dacă uneori dau semne de slăbiciune. Ar trebui să cumpănim cu toții, mai responsabil, consecințele declarațiilor noastre în perspectiva anului electoral 2000. Cercul vicios al neîmplinirilor și slăbiciunilor amintite nu va putea fi spart decît prin acțiuni solidare ale societății civile cu forțele politice democratice existente: CDR, UDMR. Pentru ca România să nu fie deturnată din drumul ei, în anul 2000 aceste partide trebuie să mai cîștige o dată alegerile. Ce e de făcut?

Îmi permit să avansez cîteva obiective: 1. Încetarea criticilor înverșunate împotriva președintelui Constantinescu, care se bucură încă de încrederea, procentual, cea mai mare a populației. Scăderea cotei sale de popularitate, datorată unor judecăți adesea nedrepte, va avea efecte dezastruoase asupra întregului spectru politic democrat. Timp de șapte ani iliescieni, sper că am putut învăța să identificăm faptele de scandal care cer să fie vehement denunțate: organizarea de comandouri, ocrotirea ilegalității, a corupției, a calomniei, practicarea minciunii... Tonul critic trebuie reglat, așadar, proporțional cu gravitatea faptelor. Psihologic vorbind, o constantă agresivitate verbală (fără o minimă trecere în revistă și a actelor meritorii) ajunge, pînă la urmă, să descurajeze și să descumpănească. Domnul ambasador Mănat, cu prilejul recente sale vizite la Cluj, mă întreba oarecum uimit de ce intelectualii români nu-l susțin pe președintele Constantinescu. Considera faptul ca o mare greșală; 2. O altă acțiune importantă ar putea fi susținerea legii lui Ticu Dumitrescu, în vederea purificării societății și, mai ales, a anumitor categorii de demnitari - prezenți și viitori. Reiterez sugestia pe care i-am făcut-o, nu demult, domnului Romulus Rusan asupra necesității de a organiza, pînă la toamnă, o amplă acțiune de stringere a semnăturilor necesare (500.000?) pentru impunerea legii în Parlament, așa cum a fost ea concepută de autorul ei; 3. Această susținere și pentru legea privind imunitatea parlamentară; 4. Societatea civilă ar mai fi chemată să prevadă apariția unor posibile crize politice și să inițieze, din timp, acțiuni pentru dezamorsarea lor.

În acest sens și în acest moment, este de dorit ca GDS și celelalte organisme civice să pledeze, față de parlamentarii recalcitranți, în favoarea respectării întocmai a promisiunilor făcute de Guvernul României și de Președinția față de autoritățile respective de la Budapesta, în legătură cu Legea învățămîntului și a administrației locale. UDMR s-a dovedit a fi un partener politic onest și retragera sa din coaliție ar fi în detrimentul procesului de democratizare a țării.

(Fragmente din discuții)

Pagini realizate de Iulian Anghel și Sandu Iordache

Mihaela Miroiu

ruralului să intre într-un sistem de igienizare civilizată, lucrurile ar sta altfel. Empatia pentru Europa vine și cu experiența pentru ce înseamnă Europa, cu posibilitatea de a te mișca acolo. Ți se face jenă: intri într-un județ condus de un pri-

Colecția DICȚIONARELE NEMIRA

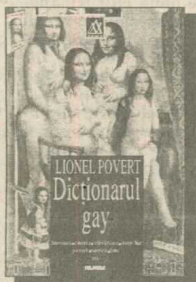
NEMIRA

Lionel Povert

DICȚIONARUL GAY

literatură • cinema • televiziune • show-biz
pictură • muzică • foto etc.

Din Dicționarul gay erupe o lume surprinzătoare, care nu mai vrea să se ascundă în întuneric, disimulată sub masca unei false normalități prescrise de religie și de societate. „Victimul” homosexualității își revendică nevinovăția, libertatea și drepturile prin vocile unei pleiade de spirite care au revoluționat cu geniul lor istoria și cultura. Alexandru Macedon, Michelangelo, Byron, Balzac, Oscar Wilde, André Gide, Rimbaud, Marcel Proust, Montaigne, Erasmus, Foucault, Julien Green, Jean Cocteau, Henry James, Kafkis, Ruth Benedict, Sybille Bedford, Christine - regina Suediei, Margaret Mead, George Sand, alături de mulți alții, făceau parte, de fapt, dintr-un univers sexual și afectiv proscris, mai mult sau mai puțin asumat în viața și opera lor.

Comenzi: C.P. 26-38 București

ASCULTĂ

B B C

PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREȘTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

Manualele de istorie

Clasa a XI-a: Istoria românilor pînă la 1821

Discursul oficial în istoriografie

Manualele sînt fără îndoială categoria istoriografică cea mai răspîndită și mai citită. Ele pot fi privite de pe două poziții: aceea de produs istoriografic și cea de material didactic. Fiind documente oficiale, concepute și aprobate după standardele Ministerului Educației Naționale, manualele cuprind, vrînd-nevrînd, ceea ce se înțelege la nivelul factorilor de decizie prin „istorie”. Marea majoritate a cetățenilor capătă informația istorică, precum și o serie de convingeri și aptitudini intelectuale prin utilizarea lor în școală.

Primul pas al reformei în cazul disciplinei „istorie” a fost făcut în anii 1990–1992. Atunci, s-au alcătuit noi programe, s-au publicat noi manuale și, totodată, a fost schimbat planul de învățămînt. Principala modificare aplicată acestuia din urmă a fost trecerea istoriei românilor la clasa a XI-a (de la clasa a IX-a) și a celei universale de la clasa a XI-a la clasa a IX-a. S-a dorit astfel o simplificare a studierii acestei materii prin predarea istoriei universale în primele doi ani de liceu și a celei românești în ultimii doi.

Reforma manualelor a constat în refacerea integrală a celor de *Istoria românilor* (numai clasele a VIII-a, a XI-a și a XII-a). Restul au fost doar periate (scotîndu-se, între altele, aproape toate referirile la comunism), rămînd neschimbate în proporție de cel puțin 75–80%. Spre exemplu, mișcarea socialistă pare a fi dispărut total din istoria de pînă la primul război mondial, predată în clasa a X-a. Așa se face că elevii din acest an trebuie să opereze, atunci cînd studiază revoluția bolșevică din 1917, cu concepte (socialism, comunism) de care nu au mai auzit pînă atunci la ora de istorie.

Manualul este un material didactic inadecvat

Toate aceste manuale sînt structurate din punct de vedere didactic după concepția anilor '60–'70. Se pune, așadar, accentul pe cantitatea de informații. Numai cît tot adăugînd, de-a lungul anilor, s-a ajuns ca elevul să fie obligat să rețină astăzi o cantitate de informații cu 75% mai mare decît prevăd standardele de sănătate mentală ale Ministerului Sănătății. Supraincercarea generează un stres continuu elevului, incapabil, oricît efort ar depune, să rețină toată materia, iar consecințele sînt negative atît pentru moralul acestuia (insatisfacție personală), cît și pentru modul total superficial de parcurgere a materiei.

Textul manualului este atît de încărcat cu informații, încît un elev obișnuit are dificultăți în a-l parcurge. Spre exemplu, în capitolul *Preistoria* din manualul pentru clasa a XI-a sînt descrise la fel de multe culturi (înțelegînd prin „cultură” un ansamblu de descoperiri arheologice cu un inventar asemănător) și descoperiri arheologice cîte sînt necesare la examenul de profil din facultatea de istorie, fără a se putea însă deduce clar care sînt caracteristicile fundamentale ale acestei epoci. În desfășurarea ei, ora de istorie este încărcată suplimentar de faptul că deseori apar în corpul manualelor (mai ales la cele pentru clasele a XI-a și a XII-a) informații brute (ani, denumiri, persoane) care trebuie explicate de către profesor.

O dificultate în plus vine din necorelarea cantității de informație cu numărul de ore în care ea trebuie parcursă. După 1989 s-a redus săptămîna de școală cu o zi, dar programa nu a fost adaptată la această schimbare. Programa analitică alocă clasei a XI-a cel mai mic număr de ore de istorie din toți cei nouă ani în care se studiază această disciplină. Cu excepția profilurilor „uman” (două ore/săptămînă) și „istorie-științe sociale” (trei ore/săptămînă), restul liceenilor de clasa a XI-a au o singură oră de istorie pe săptămînă. Pentru clasa a XII-a, care are un manual la fel de mare și de dificil, se alocă cel puțin două ore/săptămînă. În aceste condiții, cu toată bunăvoința, manualul de clasa a XI-a nu poate fi parcurs decît total superficial și, de multe ori, incomplet. Spre exemplu, elevul trebuie „să desăvîrșească cunoașterea izvoarelor istorice” – conform programei –, dar lecția referitoare la acestea (*Izvoare și istoriografie*, pp. 11–18) este rezervată doar profilului „istorie-științe sociale” (trei ore/săptămînă). Apariția unor referiri la aceste izvoare istorice în corpul manualului nu este suficientă pentru a compensa ne-parcurerea lecției respective.

Manualele pentru clasele a XI-a și a XII-a au intrat în uz în anul școlar 1992/1993. Deși s-a considerat că aceste manuale au un caracter provi-

zoriu, ele vor mai fi utilizate încă cel puțin trei-patru ani de acum înainte. Autorii acestei lucrări sînt: Mihai Manea (actualmente, profesor la Liceul „George Coșbuc”), Adrian Pascu (director al Liceului „Spiru Haret”) și Bogdan Teodorescu (profesor la Liceul „Victor Babeș” și ex-inspector în Direcția Învățămîntului Preuniversitar din MEN).

Discurs izolaționist și xenofob

Prima impresie pe care o dă manualul pentru clasa a XI-a este de continuitate față de istoriografia anilor '80. Sînt menținute majoritatea miturilor comunismului național, așa cum au fost ele identificate de profesorul Lucian Boia⁴. În acest manual, cel mai important mit pare a fi cel al conștiinței naționale, care i-ar fi determinat pe români (dar și pe daci) să lupte în permanență pentru unitate. Numai că, înaintea epocii moderne, deși se observase asemănarea între locuitorii Țării Românești și cei ai Moldovei, nici nu se punea problema unei conștiințe naționale. Cu atît mai puțin putea exista așa ceva la daci, așa cum pretinde manualul (vezi pp. 56, 93, 106, 109, 110). Ba, mai mult, se spune că „regii din sud-vestul Daciei (...) înțeleg ce pericol genera noua înfățișare a hărții Europei antice. În spiritul unității neamului întreg, ei încearcă eliberarea moesilor” (p. 108).

Din manual aflăm că exista o „civilizație locală unitară, superioară” în secolele VII–VIII (p. 150, dar și 160, 161, 174). Numai că, în această perioadă tulbură (care este epoca marilor migrații) populația spațiului nord-dunărean era puțin numeroasă (cca 1 locuitor pe km²), iar posibilitățile de comunicare extrem de reduse. Ar fi putut exista, în aceste condiții, o civilizație unitară? Chiar în zilele noastre, cînd posibilitățile sincretismului cultural sînt mai mari ca oricînd, avem o astfel de civilizație? Un sas din Sibiu și un rom din județul Călărași aparțin aceleiași civilizații?

În sprijinul afirmației, în manual se recurge și la o demonstrație care cuprinde două culturi: Ipo-tești-Cindești și Dridu. Numai că, specialiștii nu au reușit pînă acum să se pună de acord asupra caracteristicilor lor. Mulți istorici cred că ele coincid, iar originea etnică a creatorilor culturii Dridu (români, slavi sau un amestec de populații) nu a fost pînă astăzi clarificată. Totuși, dintre diversele păreri enunțate în legătură cu această controversă, în manual este preluată pur și simplu poziția cea mai favorabilă discursului naționalist, spunîndu-se că sînt „români”.

Acest aspect „unitar” ar fi fost păstrat, potrivit manualului, și pentru epoca medievală. Faptul că Basarab I apare ca voievod al unei „Țări Românești” este considerat în manuale dovada unui „veritabil program de unificare teritorială valabil pentru toți români” (p. 197). În continuare, aflăm că la români se manifesta un „veșnic-neadormit dor de unire și libertate, care străbate întreaga noastră istorie” (p. 297) și care pare a pregăti „fapta” lui Mihai Vitea-

zul. Ideea unității românilor „supt Mihai Voievod-Viteazul” a fost un mit apărut în prima jumătate a secolului al XIX-lea, care pierduse teren în istoriografia interbelică. Naționalismul ultimelor decenii de comunism a făcut însă ca voievodul muntean să fie catalogat din nou drept „unificator” de neam. Astfel, se ignoră faptul că Mihai, adept al unei politici antiotomane, a căutat mai degrabă să-și asigure „spatele”, în condițiile în care Transilvania și Moldova îi făcuseră surprize neplăcute. Nu are importanță nici chiar dezinteresul manifestat de acest voievod față de românii ardeleni, ori colaborarea sa cu nobilii maghiari. În fond – constată autorii manualului – „în momentele de excepțională însemnătate, una dintre Țările Românești își asuma conducerea celorlalte spre a asigura unitatea de comandă a lup-țelor” (p. 101).

În evul mediu, între diverșii monarhi existau relații de vasalitate, relațiile internaționale, bazate pe egalitate între părți, fiind o creație modernă. Așadar, orice „tratat” semnat în Europa medievală este într-un fel sau altul un jurămînt de vasalitate. În pofida acestei evidențe, în manuale se repetă că tratatele semnate de Țările Române erau încheiate „în condiții de deplină egalitate” (pp. 231, 232).

Un alt mit care deformează felul în care sînt privite relațiile externe ale țărilor române este caracterul lor exclusiv conflictual. Ungurii, polonezii și mai ales turcii sînt văzuți ca permanenți dușmani ai românilor. Ei ne-au atacat mereu, dar i-am învins de fiecare dată, pentru că doctrina istorică românească nu poate accepta înfrîngerea. Nu este acceptată însă nici colaborarea cu străinul. Dacă totuși această din urmă este recunoscută (sînt menționate diverse formule de coaliție cu Ungaria sau Polonia, cruciade etc.), întotdeauna străinii ne înșală ori nu ne ajută dezinteresat. Așa par a păți și Mircea cel Bătrîn la Nicopole și Vlad Țepeș în relația cu Mathias Corvin și Ștefan cel Mare, ca să nu vorbim de victima-tip, Mihai Viteazul. Integrarea de sute de ani a economiei și a culturii românești cu cea otomană, care este cel puțin la fel de importantă ca și bătăliile cu turcii, nu depășește în manuale nivelul plății haraciului (tributul oficial) și al peșcheturilor (diversele plăți, daruri ocazionale). La fel, colaborarea cu grecii, deosebit de intensă în secolele XVII–XVIII, nu pare a fi altceva decît invazia fanarioților, veniți să ne exploateze.

În problema delicată a Transilvaniei manualul este radical. Cu cîteva excepții, colonizările din secolele XII–XIII (p. 184) și una-două referiri marginale (p. 214), alte populații în afară de românilor nu par a exista peste Carpați. Este interesant cum reușesc autorii să vorbească despre meșteșuguri, comerț și dezvoltare urbană în Ardeal (pp. 211–212, 215–216) fără a-i cita pe sași.

Despre diferența dintre funcția de voievod în Transilvania și cea omonimă din provinciile extracarpatiche nu se spune nimic, cum nu se spune nici despre integrarea Ardealului în Regatul Maghiar. Or, Transilvania, deși autonomă, făcea parte din regatul maghiar și avea o elită maghiară. Voievodul, de cele mai multe ori maghiar și el, era reprezentantul regelui, care îl putea destitui ori muta în altă provincie după cum dorea. În evul mediu, majoritatea românilor ardeleni erau iobagi, iar comerțul și colaborarea Moldovei și Munteniei cu Ardealul (exemplificată și prin frecvențele ajutoare militare, constînd în detașamente de secui), au fost în fapt realizate cu sașii și maghiarii, neavînd deci cum vedea, așa cum scrie în manual, unitatea țărilor române.

Dan Hera

Note

1. Camil Mureșan, Vasile Cristian, Vasile Vesa și Eugen Vărcolici, *Istoria universală, modernă și contemporană – manual pentru clasa a X-a*, București, editura Didactică și Pedagogică RA, 1997
2. Mihai Manea, Adrian Pascu și Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri pînă la Revoluția din 1821 – manual pentru clasa a XI-a*, București, editura Didactică și Pedagogică RA, 1997
3. Mihai Manea și Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor de la 1821 pînă în zilele noastre – manual pentru clasa a XII-a*, București, editura Didactică și Pedagogică RA, 1997
4. Vezi Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, editura Humanitas, 1997

Pe 31 mai a avut loc la Sala Dalles lansarea cărții *Istoria românilor*, de Catherine Durandin, apărută la editura Institutul European. Cu această ocazie au vorbit prefațatorul cărții, Al. Zub, Șerban Rădulescu-Zoner, Stelian Tănase, iar autoarea Catherine Durandin a semnalat câteva aspecte special pentru „22”.

Lecturi diferite ale trecutului

Al. Zub: Am un dublu motiv să fiu emoționat. Cartea mea despre Kogălniceanu și cea despre Pârvan, din 1974, au fost lansate în acest spațiu. În al doilea rând, pentru că e vorba de o ispravă cărțurărească a unui istoric francez: la vremea aceea, doamna Catherine Durandin lucra intens în spațiul nostru, pregătindu-se să dea lucrările care apoi au consacrat-o. Autoarea sintezei de față este unul dintre istoricii cu preocupări foarte largi, care merg de la istoria elitelor, a vieții politice franceze, a relațiilor Franței cu lumea, pînă la studiile date de spațiul nostru istoric și cultural. În cazul doamnei Durandin mai este vorba și de o activitate de profesor și animator, care a dus la o întreagă serie de studii, fie în *Buletinul Centrului de Studii Orientale și Civilizație (INALCO)*, instituție deja bicentenară, pînă la studii foarte meticuloase care privesc istoria est și central-europeană. De ce m-am implicat în apariția acestei cărți, semnindu-i prefața? Noi simțem într-un moment în care trebuie să valorificăm cât mai bine ceea ce s-a produs pe tărîm istoriografic în afara României și care ne privește în mod direct. Există o întreagă producție a exilului de care știm numai din cercuri de strictă specialitate, există o vastă producție istoriografică emanată de istorici străini.

Istoria românilor s-a născut din gesturi restitutive care s-au produs de-a lungul unui sfert de secol, analize care au tîns mai întîi să demonteze discursul oficial și să propună lecturi alternative în ceea ce privește istoria românească și care au sîrșit printr-o sinteză. O sinteză mai restrînsă despre națiunea română, problematica frustrării românești, a apărut cu doi ani în urmă. Nu mai putem vorbi de o istorie unică, așa cum s-a scris și s-a vorbit pînă acum un deceniu, ci de istorii și de lecturi diferite asupra trecutului, care au valoarea sau menirea de a problematiza trecutul. Trecutul nu se poate imagina într-o singură versiune și într-o formă de neschimbat, el este în permanență afectat de experiența noastră imediată, care ne modifică viziunea. Nicolae Iorga sublinia, încă de la începutul secolului, acest mod de a percepe trecutul ca fiind într-o continuă dinamică, în funcție de experiența prezentului. În momentul de față, avem cu atît mai mult motive să folosim sugestiile propuse acum de Catherine Durandin pentru a ieși dintr-o anumită apatie istoriografică. Este un îndemn și o provocare să regîndim lucrurile, fiecare cu punctul lui de vedere, cu experiența acumulată. Catherine Durandin ne propune căutarea sensului, în fond, lucrul esențial pentru orice istoric care nu se oprește la factologie și la restituții secvențiale, ci încearcă să descifreze o coerență a lucrurilor.

ȘERBAN RĂDULESCU-ZONER: Locul doamnei profesoare Catherine Durandin în istoriografia românească și istoriografia franceză a fost subliniat de domnul profesor Alexandru Zub, membru corespondent al Academiei.

Memorie și semnificații

Eu voi spune câteva cuvinte despre cu totul altceva. Despre profesoara Catherine Durandin, cetățean francez care a militat în trecut împotriva dictaturii comuniste din România. Am cunoscut-o cînd era o tînără asistentă la Universitatea din Amiens, iar eu, un oarecare cercetător științific la Institutul „Nicolae Iorga”. Am început să avem o asiduă corespondență, în timp ce domnia sa își pregătea teza de doctorat care s-a referit la relațiile româno-franceze. Am menținut această legătură epistolară pînă cînd doamna Catherine Durandin a devenit *persona non grata* pentru statul comunist român, căci începuse, la Paris, să ia atitudine împotriva politicii anticulturale și antiomane a lui Nicolae Ceaușescu. În perioada lui Ceaușescu, un istoric a încercat să facă presiuni la Paris, alături de un consilier de ambasadă, al *Ambasadei române*, evident

ca s-o cumpere, să scrie în favoarea regimului. Catherine Durandin nu a făcut-o. Dimpotrivă, a scris două cărți despre regimul lui Ceaușescu care aveau și un caracter politic, pe care le-am urmărit la *Europa Liberă*, unde au fost transmise fragmente. Iată un exemplu al unui istoric francez care a luat partea cauzei românești. Sint 150 de ani de la 1848; și pe vremea aceea, doi mari istorici francezi (unul este Edgar Quinet, care avea și o legătură de rudenie cu românii, fiind căsătorit cu fata lui Gheorghe Asachi) au luat partea românilor. Sint impresionat spunînd acestea, pentru că n-am avut posibilitatea pînă acum să prezint pe istoricul militant Catherine Durandin, care știu că va mai publica o *Istorie a Bucureștiului*. Istoricii români ar trebui să fie la fel de perseverenți ca și domnia sa, în a contribui la apariția și a unor alte monografii noi, în noul spirit al istoriei României.

De 50 de ani, cele mai multe și mai importante lucrări despre istoria României s-au scris în afara țării

STELIAN TĂNASE: Sint puține tentative românești de sinteză a istoriei României, iar în ultimi 50 de ani toate au fost filoxerate de ideologie. Țin să semnalez un fenomen foarte ciudat: că, timp de 50 de ani, cele mai multe, numericește, din lucrările importante asupra istoriei românești s-au scris în afara României. '89 a a-

pus și posibilitatea de a răspunde a acestei provocări de către istoricii români. Este esențial să vedem cum ne priveșc alții. Meritul acestor cărți, în afara unei științe foarte savante pe care multe dintre aceste cărți străine o au, este că integrează istoria românească în marile mișcări istorice. Este astfel o înțelegere mai exactă a tensiunilor din istoria românească. Cred că noi punem prea mult patos. Adesea „avocăm” cauza istoriei românești; fie a istoriografiei, fie a diferitelor evenimente din istoria noastră și a diferitelor personalități. Moderația, raționalitatea cu care paradigmele istoriei românești sint puse în discuție de cercetătorii străini sint, pentru cei care se apleacă asupra fenomenelor românești din diferite unghiuri, foarte profitabile. Acest sentiment l-am avut întodeauna citind lucrările unor cercetători străini care au putut, datorită unui miracol, să obțină permisiunea — în anii '70, mai puțin în anii '80, cînd ușile se trîneau rînd pe rînd — să vină aici să studieze în arhive sau să meargă pe teren, în satele românești. Este un lucru de care astăzi beneficiem. Apariția cărții lui Catherine Durandin se înscrie în acest fenomen de recuperare; noi avem de recuperat, pe lîngă marii noștri istorici interziși și unii chiar urmăriți în închisori, cum a fost Gh. Brătianu, și acest extraordinar tezaur al cercetărilor străine cu privire la România. Regretul meu este că nu există încă un dialog real între cercetările acestea, fără de care nu putem înțelege fenomenul românesc. Nu există o polemică reală în spațiul comunității profesionale. Această carte a doamnei Catherine Durandin este, într-un fel, o sfidare pentru că atinge un punct extrem de sensibil în conștiința noastră, a societății românești: ideea unui sens al istoriei, a felului în care ne integrăm în marile mișcări istorice. Cred că această carte îi va pune la încercare pe mulți istorici. Asemenea sinteze lipsesc și orice universitate, catedră sau liceu, orice segment de studiu al vieții românești duce lipsă de ele. Avantajul de a avea o carte care are o perspectivă rațională moderată, în care esențial este să vedem cum ne priveșc alții, nu va putea fi surmontat de istoricii români. E bine ca tinerii cercetători să intre în contact cu asemenea tipuri de istorie, pentru a-și crea apoi propria lor imagine despre istoria națională. Un alt lucru pe care vreau să vi-l spun este că doamna Catherine Durandin este și un foarte talentat scriitor. Scrie un *fiction* formidabil. Acum o lună am citit ultimul său roman, *La trahison*, într-o noapte. Cum și eu fac și știință, și ficțiune, știu că astfel de oameni uneori sint considerați scriitori de comunitatea științifică, iar de scriitori, istorici sau analiști politici. Deci mă simt foarte complice cu Catherine Durandin în acest sens.

Nu voiam o istorie evenimentială

CATHERINE DURANDIN, pentru „22”: Această *Istorie a românilor* a fost foarte dificilă pentru mine pentru că nu voiam o istorie evenimentială pozitivistă. Am încercat, în primul rînd, să lucrez cu *sensul* legendelor originii,

Catherine Durandin

ISTORIA ROMÂNILOR

mai degrabă decît cu *legende* înseși ale originii. De altfel, am avut probleme cu unii interlocutori, fie unguri, fie români, care imi spuneau, în 1992: „*În favoarea cui vîi veți decide în privința originilor?*”. Am spus: „*În favoarea nimînu, pentru că eu nu distribuiri teritorii. Este doar un proces de memorizare, de memorie și semnificații.*”

O altă dificultate a fost că, pentru epoca contemporană, imi lipseau în 1992 unele arhive, care nu erau disponibile. Am vrut să studiez în ambianța unei realități comuniste, după mărturiile la care am avut acces.

Fiecare capitol are stilul său. Nu este o carte lineară. Poate e o carte cam dificilă. Francezii așa au apreciat-o, dar ei nu cunosc evenimentele. Românii își cunosc istoria evenimentială și poate că pentru ei este mai interesantă, pentru că e o carte gen „oglin-dă”.

Pagină realizată de Alice Taudor

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (menționînd CODUL SWIFT: CBITROBU):
(pentru dolari în contul 4024009230, pentru mărci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elvețieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
-Europa	80 \$	40 \$	20 \$
-occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF*
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

-Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia 40 \$ 20 \$ 10 \$

-SUA, Japonia, Australia: 100 \$ 50 \$ 25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

DANIEL VIGHI

Democrația între Gulag și Holocaust

Problemele contabilizării victimelor sub regimurile comuniste și fasciste nu ar trebui să se excludă reciproc prin coloraturi politico-ideologice colaterale crimelor. De aceea nu e cazul să credem că o diminuare a Gulagului este o afacere de stînga, după cum inversul ei aparține militantismului dreptei. Există și de o parte și de alta vinovății care alimentează obscur și psihanalizabil cearta. A scăpa din strînsoarea lor ideologică este o problemă de eliberare personală a fiecăruia dintre participanții la discuție. Iată, să mă dau de exemplu: după revoluție am îmbrățișat, fără diferențieri, idealurile politice ale dreptei în raport cu care n-am avut nici cultura politică și nici răbdarea să-i detaliez relieful ideatic. Astăzi nu mai sînt întru totul de acord cu multe din ideile acelea pe care mi le-am asumat atunci nediferențiat sub urgența momentului: nu era vremea, ziceam, împărțirii firului hermeneutic în patru; trebuiau, credeam, schimbați cei de la putere, garda a doua a comuniștilor. Numai că am perceput cu timpul că nu e tocmai așa, că schimbarea, ea însăși, nu este un lucru simplu, că nu se poate imagina peste noapte un alt sistem, că nu există, totuși, două Românii, cum zicea militant-patetic în vremea aceea Alina Mungiu. Nu există înși democrații cu totul și înși definitiv pierduți pentru democrație, cu cîteva excepții notorii care îmi întăresc afirmația. Am priceput, prin intuiții mai degrabă subiective decît înalt doctorale, că democrația este o stare de spirit, o chestiune culturală înaintea de a fi o normă legislativă și o instituție. Majoritatea celor din opoziția de astăzi sînt departe de înțelegerea corectă a fundamentelor democrației pentru că sînt deficițari cultural. Numai că și puterea de azi are limite la fel de serioase în percepția democrației. Pentru toți, valorile democratice sînt o chestiune de imagine, un sistem sofisticat de tabu-uri conform căroră despre cutare lucru e voie să vorbești, despre altul nu e voie, că nu le place celor din *Consiliul Europei*.

Democrația – o gestionare a vulnerabilității

Ceea ce încă nu știe clasa noastră politică este faptul că democrația este (și) o civilizație a celor relativ slabi, a inșilor lipsiți de spectaculozitate, a indivizilor cu anvergură politică mai degrabă mediocră decît altfel, a indivizilor care nu se plictisesc să creadă în mereu aceleași lucruri simple. Democrația este o gestionare a vulnerabilității, a indivizilor care, neavînd ei înșiși convingeri definitive, date *odată-pentru-totdeauna*, nu le cer nici altora să aibă așa ceva. A inșilor care au mai întotdeauna întrebări de pus și mai puțin răspunsuri de dat. În literatura noastră, scriitorul democrat a fost Bacovia: marginalul prin excelență, exclusul, cel care a dorit să-și gestioneze singurătățile, neputințele, marginalitatea. Ion Barbu a fost altfel. La fel Emil Cioran. Personal, mă simt mai aproape de nonconformismul marginal și necanonice al lui Bacovia. Sau al avangardei. De multe ori, umilitatea literaturii este mai permisivă față de democrație decît imperialismul adevărurilor înalte al ideilor, fie ele și filozofice. Sau al ideologiei ca răscurpare publică a acestora.

Mai e ceva anume, care nici nu poa-

te fi spus foarte simplu: dacă scrutez astăzi figura lui Zelea Codreanu sau Nae Ionescu, simt un ceva anume pe care, probabil, doar intuiția scriitoricească îl poate percepe: ceva întunecos-imperial în figura lor frumoasă, sigură, hotărîtă, mesianică, de indivizi care au întotdeauna dreptate, care reușesc, pe care nu îndrăznești să-i contrazici tu, un nimeni, un handicapat, un zero care, culmea, simte, are sentimentul că e așa ceva. Lui Zelea Codreanu ori i te alături și i te subordonezi, ori îi devii dușman, nu există cale de mijloc, după cum nu există în preajma sa vitror medicocru, existențe banală, orizonturi previzibile. Totul este excepțional în preajma lui și, vorba lui Cioran, mustește de energie. Or, ce este, în atare situații, banalitatea-plicticoasă a democrației? Cum poate sta Bacovia lingă Nae Ionescu? La această întrebare filozofia a dat multe răspunsuri greșite în secolul nostru. Literatura a ieșit mai bine din examenul acesta al istoriei.

Scriitorul, Filozoful și Dictatura

Scriitorul a aderat din naivitate sau din lășitate la dictatură, nu el le-a creat, înfițarea și onoarea aceasta îi revin filozofului, individului același *tare mînat* în viltoarea vieții de credință că ideea este ceva care iese din domnia cantității (ca apanaj al democrației) și intră într-una a calității. De altfel, ideile acestea aparțin și ele unui strălucit gânditor tare pe nume René Guenon. Scriitorul este mai aproape de democrație pentru că stă mai ales în concretul vieții; față de el, filozoful (și ideologul) sînt mai aproape de dictatură pentru că lucrează cu abstracțiuni. Or, dictatura este creație abstractă prin excelență. Este un construct ideatic. Scriitorul, atunci cînd are simțul artei, adică talent, știe că, scriind despre abstracțiuni de felul iubirii de țară și neam (sau de Europa și de democrație), nu iese nimic: el trebuie să stea în diversitate, în cantitativ, în mediocritatea lumii. În locul poporului din discursul filozofico-ideologic îi găsim în literatură pe Mitică la bere, pe Mara depășindu-și barierele etnice și religioase de dragul nepoților, pe Apostol Bologna descoperind umanitatea dintotdeauna înaintea morții, percepend o abstracțiune care îl condamnă la moarte (datoria față de imperiu), percepend alta, care-l împinge să moară (glasul etnic) și înțelegînd că dincolo de amîndouă este iubirea pentru Iona, adică, în cele din urmă, pentru viață așa cum este ea: umilă, căzută în cantitativ și în mediocritate. Să mă ierte memoria strălucită a lui Mircea Eliade sau Cioran, le respect infricoșat erudiția și talentul, însă mă simt aproape de Mihail Sebastian. Sigur că Bologna este erou, sigur că el se mîntuie prin eroism, numai că Rebreanu l-a umanizat, adică nu l-a proiectat definitiv și fără recurs în unilateralitatea abstracției a eroismului. Înaintea de a muri, Bologna are nostalgia viitoarea a unei civilizații a lășității, ar spune Cioran, a toleranței care ne permite să ne salvăm prietenii, ar zice Sebastian. Cine are dreptate? Cred, înclin să cred tot mai mult, că Sebastian. Avem de ales între lășitate și eroism, crede filozoful. Scriitorul zice că lumea este un amestec: că există un eroism vulnerabil și că nu întotdeauna

învingătorul are dreptate. Democrația este o civilizație care a învățat, învață mai departe, să gestioneze vulnerabilitățile și felul în care poate fi îngrădit puternicul – Puterea – în așa fel, încît să-l vulnereze cit mai puțin pe cel vulnerabil. Nu este cu puțință eroismul în această civilizație a vulnerabilului? Ba este! Eroismul de a spune că ești vulnerabil, eroismul de a crede și de a mărturisii că ai greșit, dacă crezi că ai greșit, sau, dimpotrivă, celălalt, cel în care să zici că n-ai greșit, dacă tu crezi așa. Eroismul de a nu tăcea despre anume lucruri. Vulnerabilitatea și auto-vulnerarea nu sînt invenții israelite, cum ar spune Nae Ionescu, ci realități ale civilizației europene. Moșteniri iudeo-cres-tine. Că viața noastră europeană are fundamente de acest fel se poate vedea din toată istoria ei: pe de o parte eroismul lui Socrate, al lui Iov, al lui Isus pe cruce, de cealaltă parte tradiția vulnerabilității asumate în gestul din noaptea de la grădina Ghetsimani în care Cristos se îndoiește, se teme, este al celor slabi, al celor fără vocația eroismului și cu vocația vulnerării. Asta nu înseamnă nicidecum abolirea subtil-proletcultistă a ierarhiilor valorice, a elitelor, mai ales a lor, a notelor școlare maxime. Lumea este și expresia castrărilor pedagogice necesare, a uniformei școlare, a disciplinei învățării, a catalogului care îți măsoară vrednicia, a învingătorilor, a concursurilor de toate soiurile, a celor care știu, a celor înzestrați din naștere.

„Familia“ lui Charles Manson

Așadar, după Holocaust și Gulag, omenirea are de învățat că planeta nu este numai a unora în dauna celorlalți, că lumea este și a marginallor, a țigănilor, a curvei, a opiomaniului și a homosexualului. Ori ne place, ori nu ne place. Dacă în contracultura *power flower*, dacă în nebunia frumoasă-tînără-și-contestatară a mișcării *hippy* s-a născut „familia“ lui Charles Manson, gata să o ucidă pe Sharon Tate, nu înseamnă că nevoia de libertate și de contestare este ilegală. Întotdeauna în libertate există pericolul ca Charles Manson să o ucidă pe Sharon Tate. În numele acestei potențiale crime nu putem institui dictatura elitelor, fie ele și mîinate de impulsuri etice în favoarea celor proști și mulți. Dar nici invers. Nu-ai decît, la urma urmei, cei deștepti să aibă atîta libertate cîtă o merită prin iluminarea celor mulți. Un alt motor al pedagogiei mai eficace nu se poate imagina: libertatea celor care știu (sau sînt morali) să fie condiționată de gradul în care imoralitatea sau ignoranța celorlalți atentează la ea. Orice încercare de discuție ierarhic-autoritaristă falsifică democrația; domnia cantității în dauna

celorlalți (pe care o deplînge Guenon) nu ar trebui înlocuită prin altceva: adică cei ce știu mai mult să *domneasă* peste cei ce știu mai puțin. Mai bine ca acestia din urmă să fie dependenți de ignoranți, să nu poată să nu-i bage în seamă, să știe că de soarta lor, a prostiei, depinde paradisul lor sapiential. În cazul acesta, democrația, ca mediocritate dilematică ce este, decide că și prostimea trebuie să aibă puterea, și înțelepții să o aibă și să nu fie a cuiva anume în mod exclusiv. Dincolo de domniile calității și ale cantității guenoniste se află subiecții acestora. Dacă nu se va ști lucrul acesta, va fi cu puțință și Gulagul, și Holocaustul. Se vor strica din nou prietenii, cei invulnerabili îi vor vulnera pe cei vulnerabili, eroii se vor despărți de lași, cei curajii se vor trage deoparte și vor întoarce spatele celor proști și impuri. Excelența va domni peste mediocritate. Nu se va întimpla așa ceva, atîta timp cît cel care știe nu va uita ceea ce știe, anume, adevărul simplu că dincolo de abstracțiune este concretul vieții. Dincolo de umanitate se află omul, dincolo de poporul român este Ion al Glanetașului, chiar dacă l-a indignat pe Iorga. Mitică la bere este și el nația. Hoțul și hoția la fel, cele bune și cele rele laolaltă. Națiunea nu este o abstracțiune, și literatura (în primul rînd ea) știe acest lucru; întotdeauna a știut, numai ideologul (uneori chiar filozoful) nu au știut.

Democrația între analiză și psihanaliză

Ce este, prin urmare, democrația? O posibilă imagine în oglindă a bancului acela în care cutare înțelept dă dreptate unei anume părți, dă în aceeași măsură dreptate și celeilalte, în așa fel încît, atunci cînd a treia constată indignată că în acest fel nimeni nu are dreptate, este de acord și cu cea de pe urmă; în fond, unica dreptate pe care o face democrația este să spună că toți au dreptate în relativ și nimeni nu are în absolut. Absolutul stării democratice este relativismul ei. Există un adevăr al Gulagului și un adevăr al Holocaustului. Aceasta nu înseamnă nicidecum că nu există Adevărul ca măsură a celor două adevăruri, mai ales că acesta are înfățișarea cît se poate de concretă a crimei. Între glonțul care l-a răpus pe Iorga și temnița care a spulberat viața lui Iuliu Maniu se află adevărul absolut al morții. Între evreul omorît în pogrom și românul mort la Canal nu există nici o deosebire etnică. Între Mircea Eliade și Mihail Sebastian s-a spulberat o prietenie; față de acest adevăr absolut, toate celelalte sînt doar adevăruri relative, care ascund complicități psihanalizabile.

POLIROM

NOUTĂȚI
iulie '98

Porphyrios
Viața lui Pitagora.
Viața lui Plotin

Bulat Okudjava
L'amour toujours

Matei Călinescu, Ion Vianu
Amintiri în dialog

În pregătire:

Cristian Bădiliță
E.R. Dodds
Geoffrey Chaucer

Călugărul și moartea
Grecii și iraționalul
Poveștile din Canterbury

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C.Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)6138978
Brașov, str. Toamnei nr.7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dntis.ro

Către Redacția revistei „22”,

În virtutea dreptului la replică, vă solicităm publicarea următorului text:

Pentru că articolul din revista „22” nr. 27/1998, p. 7, PDSR, PD și Consiliul Național al Audiovizualului este însoțit de un desen intitulat semnificativ „Tu ești de vină”, ne propunem să explicăm, în cele ce urmează, „cine este de vină” pentru adevărurile și neadevărurile conținute în respectivul articol.

Este adevărat că în această lună expiră cinci dintre mandatele membrilor CNA. Modalitatea de desemnare a noilor membri este prevăzută în Legea audiovizualului 48/1992, art. 25. Conform art. 11 și art. 34 din această lege, CNA este autoritate publică autonomă și își exercită atribuțiile sub controlul Parlamentului.

Răspunderea pentru structura „simpatilor politice” a membrilor CNA revine așadar autorităților care i-au numit. Dacă fiind faptul că între alegerile pentru Parlament și numirea de noi membri în CNA există (și va exista în continuare) un decalaj de cel puțin doi ani, situația semnalată în articolul la care ne referim, aceea a neconcordanței dintre structura politică a Parlamentului și structura CNA, se va perpetua. „Vină” aparține, în acest caz, „jocului politic”. Cu precizarea că CNA este o autoritate publică autonomă, dar nu și izolată de societate. Este de presupus că și această instituție beneficiază de influențele politice, economice și sociale care se exercită, în sens pozitiv sau negativ, asupra instituțiilor publice.

Legea audiovizualului prevede însă că membrii Consiliului nu pot face parte din partide sau alte formațiuni politice (art. 28, al. 2). Pentru ilustrarea „jocului politic” declanșat în Parlament cu ocazia numirii de noi membri în CNA, autorul articolului menționează numirea doamnei Ecaterina Oproiu de către Camera Deputaților. Dincolo de analiza simpatilor politice, considerăm că această Mare Doamnă poate fi „invinuită” doar pentru simpatia îndelung dovedită pentru valorile culturale românești.

„Vină” de a fi un instrument de propagandă politică, este atribuită mass-media, în general și CNA-ului, în special, cel care a preluat conceptul de mass-media ca instrument de propagandă politică abia în 1992. Șansa preluării conceptului a fost oferită CNA-ului de către Parlament, prin adoptarea Legii audiovizualului. Autorul articolului acuză CNA că a „beneficiat” de imperfecțiunile acestei legi, constituindu-se a-desea „într-un mijloc de control abuziv asupra modului de concesionare a frecvențelor”. Așadar, CNA-ul este vinovat, în primul rând, pentru faptul că există și, în al doilea rând, pentru că a profitat de deficiențele Legii audiovizualului. Presupunem, pe baza reproșurilor formulate, că autorul articolului ar fi preferat pentru CNA un comportament „revoluționar”, de depășire a limitelor impuse de lege, o situație a instituției dincolo de timpul și spațiul politic actual.

Pentru transformarea CNA-ului într-o adevărată „Civitas solis” a audiovizualului, autorul prezintă o listă a păcatelor acestei instituții, mai vechi sau mai noi, mai mult sau mai puțin mediatizate, de-a lungul timpului, în presa românească, însoțită de soluțiile respective de îndreptare.

Dacă această analiză ar fi fost făcută pe baza unei documentări mai aprofundate, eventual cu consultarea prealabilă a „păcătoșilor”, pentru clarificarea aspectelor incriminate în articol, cititorii revistei „22” ar fi beneficiat de o informare la zi, corectă și echilibrată, asupra problemelor tratate. Din punctul nostru de vedere, problemele cu adevărat importante ale audiovizualului nu se regăsesc în articolul semnat de domnul Sandu Iordache.

Pentru corecta informare a cititorilor revistei, vom încerca să răspundem la învinuirile aduse CNA-ului, în ordinea în care au fost prezentate în articol:

1. Lista frecvențelor ce fac obiectul concursului se aprobă și se publică, cu avizul Ministerului Comunicațiilor, de către CNA în cel puțin unul dintre cotidianele de mare tiraj, cu cel puțin 45 de zile înainte de data concursului. În **Buletinul CNA**, care apare trimestrial, se publică listele noilor deținători de licență. Aceste liste nu sunt difuzate pe InterNet pentru simplu motiv că CNA nu dispune, încă, de conectarea la rețea.

2. Răspunderea pentru structura profesională a Consiliului revine Parlamentului. Perspectiva culturalistă de evaluare a dosarelor de concurs, reproșată de autor CNA-ului, este o speculație datorată carențelor de informare și documentare ale autorului. Recomandăm consultarea Deciziei nr. 9 a CNA din 10 septembrie 1992, prin care sînt adoptate normele privind eliberarea licențelor de emisie. Dosarul de concurs, supus spre evaluare Consiliului, conține documente privind capacitatea financiară, planul de afaceri, resursele umane, grila de program, principalii parametri tehnici ai echipamentului utilizat etc. Acest dosar poate fi considerat numai în mod tendențios un „proiect calitativ”, culturalist și autorul articolului nu se jenează să o facă. Criteriile considerate reale de către autor – audiența și publicitatea – „verificabile doar a posteriori”, așa cum singur recunoaște autorul, sînt recomandate spre evaluare de către acesta, în ciuda unei minime logici elementare, încă din faza de concurs, adică atunci cînd, în mod evident, posturile nu emit încă.

3. Conform articolului 29 din Legea audiovizualului, Consiliul deliberază în prezența a cel puțin nouă dintre membrii săi, iar hotărârile sale se adoptă dacă în-

trunesc votul a cel puțin șase membri. Atunci cînd nu este întrunit cvorumul, ședințele CNA pentru adoptarea diverselor decizii sînt amînate. Pe lîngă amînările inerente, întarea ziaristului este alimentată și de faptul că membrii Consiliului, pe parcursul celor opt-zece ore de concurs, își permit uneori să citească ziarul sau, mai grav, îndrăznesc să iasă din sala de ședințe „în timpul prezentării proiectelor, după care revin la vot”.

4. O altă „mare problemă” a audiovizualului românesc este și faptul că membrii CNA se apelează între ei cu „domnule ministru”. Nu aflăm nimic despre modul în care sînt apelate doamnele, membre ale Consiliului. Presupunem că informația respectivă, atît de importantă pentru soarta audiovizualului, a fost obținută de autor în urma aceluiași mari eforturi de „documentare” probate anterior, probabil din aceleași surse „autoritate” care i-au furnizat informația eronată conform căreia președintele CNA ar fi domnul academician Răzvan Theodorescu. De fapt, președintele CNA este domnul Mircea Sorin Moldovan.

5. „Criteriile după care CNA evaluează nu le sunt expuse candidaților după luarea deciziilor” pentru că aceste criterii se aduc la cunoștința publică de CNA, conform art. 12 al. 3 din Legea audiovizualului, cu 45 de zile înainte de data la care urmează să se desfășoare concursul.

6. Consiliul Național al Audiovizualului este o autoritate publică autonomă; în consecință CNA are dreptul de a-și elabora și adopta propriile reguli interne de organizare și de funcționare. Conform Regulamentului de Organizare și Funcționare al CNA, votul este deschis, iar, la propunerea unuia dintre membri, se practică votul secret. Legea audiovizualului nu prevede, în mod expres, modalitatea de votare în adoptarea deciziilor CNA. Motivarea acordării/neacordării licenței de emisie se face la solicitarea postulanților, cu prezentarea detaliată a gradului de îndeplinire a criteriilor de concurs.

Conform art. 32 al. 3 din Legea audiovizualului, „dezbaterea privind atribuirea licențelor de emisie sînt publice, iar deciziile adoptate și motivarea acestora se publică în Monitorul Oficial al României”. Această motivare o reprezintă tocmai scorul obținut de fiecare postulant, la votarea propriu-zisă, scor care este dat publicității.

7. CNA nu dispune de studii temeinice (sociale, culturale, economice, etnice) asupra zonei în care urmează să emite posturile, pentru a-și articula deciziile. Din păcate, nici măcar Academia Română nu dispune de asemenea studii monografice multidisciplinare. CNA, prin aparatul tehnic pe care îl are la dispoziție, elaborează dosare de documentare privind caracteristicile demografice, geografice și culturale ale zonelor de emisie.

8. Concurența și monopolul este o temă cu adevărat importantă pentru dezvoltarea audiovizualului românesc. Recent, în luna iunie a.c., în cadrul simpoziunilor organizat de Direcția X a Comisiei Europene la București, s-a încercat, într-o primă etapă, evaluarea stadiului actual de dezvoltare a pieței audiovizuale românești și elaborarea unor strategii optime (normative și exploratorii) de armonizare a celor două tendințe dominante: pluralism și concurență. De altfel, această temă este îndelung dezbătută și în cadrul unor simpoziune internaționale. Menționăm spre exemplificare, Forumul European de Televiziune și Film de la Lisabona/1997, cu tema „Noile strategii media: convergența sau competiție?”. Referitor la acest subiect, strategia CNA a constat, într-o primă etapă, în punerea în practică a Legii 48, prin adoptarea cu prioritate de norme și decizii cu privire la condițiile și criteriile de participare la concursurile pentru obținere a licenței de emisie, încurajîndu-se astfel apariția unui mare număr de posturi particulare de radio, televiziune și cablu.

Pe baza licențelor de emisie, în intervalul 1992-1998, au primit decizii de autorizare un număr de peste 700 de stații (157 de posturi de radio, 68 de posturi TV cu difuzare terestră, 4 posturi de TV și 4 de radio cu difuzare prin satelit și 434 de rețele de TV cablu).

În ceea ce privește acoperirea în teritoriu, indicii de acoperire cu programe ale operatorilor particulari au crescut la radio pînă la 39,6%, la TV terestră la 34%, în timp ce pentru rețelele de cablu se ajunge la un procent de peste 95%, în municipii și orașe, cu tendința de a se extinde la localități mai mici. După estimările noastre, TV cablu acoperă cca 2.800.000 cămine, adică aproximativ 35% din locuințele României.

În România, reglementările în vigoare nu au impus limite în privința numărului maxim de licențe, nici prin Legea audiovizualului, nici prin Legea concurenței. Astfel, cele mai importante conglomerate mass-media dețin și licențe de emisie Radio, Televiziune, Agenții de presă și chiar publicații proprii.

În etapa actuală, CNA consideră benefică prosperitatea de care au început să se bucure unii dintre operatorii radio, TV și TV cablu, ea contribuind la creșterea calității programelor.

Impunerea imediată a unor reglementări stricte, de tip antitrust, ar conduce la deteriorarea situației financiare a celor mai mulți dintre operatori și, în mod implicit, la scăderea calității programelor difuzate.

În spiritul prevederilor antimonopol, Legea audiovizualului menționează în articolul 6, paragraful 1:

– o persoană fizică sau juridică, publică sau privată, nu poate fi investitor sau acționar majoritar direct sau indirect, decît la o singură societate de comunicație audiovizuală, iar la altele nu poate deține mai mult de 20% din capitalul social.

În baza prevederilor Legii 48/1992 art. 16 și a Deciziei nr. 164/1995, CNA a stabilit condițiile pentru difuzarea de programe audiovizuale prin stații de radio-emisie afiliate.

Rapiditatea cu care peisajul audiovizual evoluează și integrează noile tehnologii din acest domeniu face totuși necesară adoptarea unor schimbări în reglementările existente. În perioada următoare, CNA și Ministerul Comunicațiilor vor trebui să elaboreze strategia de utilizare a spectrului de frecvențe la scară națională, precum și dezvoltarea și modernizarea comunicațiilor în vederea asimilării noilor tehnologii de comunicare, inclusiv a serviciilor de InterNet, pay-TV, pay per view, MMDS.

CNA a transmis comisiilor de specialitate ale legislativului un proiect de amendare a Legii audiovizualului, care cuprinde măsurile de prevenire a situațiilor ce pot duce la apariția monopolului în audiovizual. Articolul 5 din Proiectul de modificare a Legii audiovizualului prevede interzicerea acordării unei licențe de emisie pentru un serviciu de radiodifuziune sau de televiziune cu acoperire locală sau regională în cazul în care solicitantul are o licență de emisie pentru același tip de serviciu (radiodifuziune sau televiziune) în localitatea pentru care solicită noua licență; are una sau mai multe licențe de emisie pentru radiodifuziune, prin care asigură difuzarea programelor proprii la mai mult de cinci milioane locuitori (populație recensată); are una sau mai multe licențe de emisie pentru televiziune, prin care asigură difuzarea programelor proprii la mai mult de patru milioane de locuitori; are o licență de emisie pentru radiodifuziune sau pentru televiziune la scară națională prin stații terestre, care asigură difuzarea programelor proprii în localitatea pentru care se solicită altă licență de emisie; are o licență de emisie pentru radiodifuziune sau pentru televiziune transmisă prin cablu și difuzează un program de concepție proprie în localitatea pentru care se solicită licența, dacă nu renunță, la momentul obținerii licenței, la serviciul de concepție proprie pe cablu.

Actualul regim al investițiilor și al participării la capital este modificat în sensul limitării calității de investitor sau acționar majoritar, direct sau indirect, la o singură societate de comunicație audiovizuală.

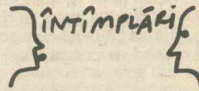
În cazul în care, prin modificări ale formei juridice a unei societăți deținătoare de licență de emisie, a unor contracte de asociere cu terțe persoane sau a primirii de noi asociați – persoane fizice sau juridice – aceștia din urmă dobîndesc, direct sau indirect, mai mult de 49% din acțiunile societății respective, sau controlul asupra realizării și asupra difuzării programelor, dreptul rezultat din licența de emisie acordată societății se stinge, ca urmare a nerespectării art. 14 al. 2.

9. Pentru clarificarea situațiilor concrete menționate în continuare ar fi fost necesar un spațiu de cîteva zeci de pagini, pentru fiecare caz în parte. De aceea, îl invităm pe autorul articolului, spre documentare, la sediul CNA.

Biour de Presă
Consiliul Național al Audiovizualului

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Farmecul discret al bucătăresei

Am făcut armata într-o unitate militară aflată într-o pădure, departe de orice așezare omenească. În perimetrul unității, printre sutele de bărbați, exista o singură femeie, o bucătăreasă grasă și cu un neg mare la rădăcina nasului.

Cînd am văzut-o prima oară, m-am cutremurat de deznăd. Burtă îi făcea cute ample, cu șorț cu tot, iar o șuviță de păr jilavă îi cădea mereu pe față. Își trăgea nasul, zgomotos, și își ștergea sudoarea de pe frunte cu dosul minii, înainte de a pune încă o rație de supă chioară în farfuria pe care ne-o dădea, apoi, prin ferestruica dintre bucătărie și sala de mese.

După o lună de claustrare în unitate, inconjurat de dimineața pînă seara de figuri bărbătești, am început să-mi schimb, însă, părerea despre bucătăreasă. Descifram o urmă de mlađiere feminină în aplecările ei icnute și mă tulburau sîni masivi care îi atîrnau peste oalele aburinde.

După trei luni, într-o noapte, am visat-o goală, cu sexul acoperit de burta revărsată, dar prezent acolo, la locul lui, după cum raționam cu înfrigurare în vis. M-am trezit și l-am urît pe trompetistul care undeva, afară, a sunat strident deșteptarea.

În sfîrșit, după șase luni, era să leșin de emoție cînd bucătăreasa, dîndu-mi farfuria pe ferestruică, mi-a atins mina cu mina ei umedă și fierbinte. M-am gîndit mult, după aceea, dacă a fost o atingere întîmplătoare și dacă nu cumva gestul avea semnificația unei discrete declarații de dragoste. Ce n-aș fi dat ca bucătăreasa – care acum mi se părea atrăgătoare, o adevărată zeiță a fecundității fruste – să se fi îndrăgostit de mine!

Stimată doamnă Adameșteanu,

Vă rog să inserați în paginile revistei pe care cu onoare o conduceți textul alăturat. El constituie un răspuns la unele afirmații făcute de domnia voastră în editorialul „Eficiența vechilor procedee”, „22”, nr. 27/1998.

Cu mulțumiri,
Dorin Tudoran

Incompatibilități selective

Potrivit doamnei Gabriela Adameșteanu („Eficiența vechilor procedee”, „22” nr. 27/1998), articolul meu „Gimnastica de întreținere sau pretextul Sebastian”, din România literară, nr. 25/1998, dovedește că m-aș fi angajat, alături de domnia Nicolae Manolescu și Alex. Ștefănescu, în ceva „ca o adevărată diversivă urmând negarea talentului, notorietății etc. de scriitor a lui Norman Manea”. Așa-zisul tir concentrat ar anula „din start” analiza „Incompatibilităților” domnului Manea, eseu apărut în numărul pe aprilie al revistei americane The New Republic și în românește în revista „22”, nr. 23/1998. Acuzația mi se pare neîntemeiată. De aceea îi voi răspunde, mergând chiar pe cursul editorialului doamnei Adameșteanu.

Nu știu la cine se referă Domnia sa când scrie că „Pînă la publicarea lui în „22”, articolul lui Norman Manea a fost comentat doar din auzite”. Eu unul am citit „Incompatibilitățile” și m-am referit la ele înaintea apariției lor în „22”. O dovedește fie și numai data la care am terminat de scris, așa cum indică dactilograma, articolul apărut în România literară - 5 mai 1998. Textul domnului Manea apărea în „22” abia peste circa șase săptămîni, la 9 iunie 1998.

Este, într-adevăr, un merit al revistei că face cunoscute cititorului din țară articole aparute în străinătate traducând realități românești și că le însoțește, deseori, de comentarii, asupra afirmațiilor discutabile și a informațiilor inexacte aflate în asemenea texte. Eu însumi, în rubrica din România literară, am semnalat comentariile doamnelor Gabriela Adameșteanu și Rodica Palade ce însoțeau reluarea unui articol apărut în Le Monde sub titlul „Nouvel accès revisionniste en Roumanie”. Dar cînd doamna Adameșteanu scrie „In această privință ne despărțim de colegii de la România literară care au oferit două replici (a lui N. Manolescu și a lui Dorin Tudoran) la textul lui Norman Manea, fără să-l fi făcut cunoscut în țară”, mă despart de colega mea, fiindcă nu cred că spre a comenta pozitiv ori negativ un text implică, de fiecare dată, și publicarea lui integrală. Respectiv rigurosu preceptul doamnei Adameșteanu am ucide cronica literară, eseu etc. Să nu avem oare dreptul de a ne pronunța asupra unui roman ca Eumeswil al lui Ernst Jünger fiindcă, în paralele ori în prealabil, nu-l facem cunoscut în românește? Chesti-

nea esențială rămîne dacă replicile, comentariile referitoare la un text, în cazul de față cel al domnului Manea, modifică prin simplificare și distorsiune, cum consideră doamna Adameșteanu, paginile la care se referă. Necunoscînd tableta domnului Ștefănescu din România liberă, nu mă pot pronunța asupra conținutului ei. Cred însă că textele domnului Manolescu și cel al meu nu sînt minate de viciele numite de redactorul-șef al revistei „22”.

După doamna Adameșteanu, aș fi enunțat doar „în fugă” conținutul „Incompatibilităților” domnului Manea, iar „Reproșurile făcute de Norman Manea lui Nicolae Manolescu (referitor la confuzia de termeni) și lui Gabriel Liiceanu (referitor la analogia între suferința evreiască și cea sub comunism) s-ar fi convenit analizate în contextul articolului „Incompatibilitățile”. Eventual respinse, ambele, dar cu argumente, într-o discuție rațională”. Mirare. Nu am enunțat deloc în grabă conținutul „Incompatibilităților”. Dimpotrivă, am încercat să ajut cititorul român să înțeleagă contextul preocupărilor în care se încadrează demersul făcut de domnul Manea prin „Incompatibilitățile” sale, constanța acestor preocupări și cadrul în care sînt ele exprimate acum. Iată: „Aberațiile extreme drepte românești și nefastele amprente pe care acestea și le-a pus asupra vieții politice și sociale într-o anumită perioadă constituie o veche preocupare a colegului nostru Norman Manea. Lovit încă la vârsta copilăriei de atrocitățile comise împotriva comunității evreiești din România, confruntîndu-se mai apoi cu antisemitismul național-comunistului Nicolae Ceaușescu și al haidamacilor săi de stat, de partid și de presă, scriitorul, exilat la mijlocul anilor '80, continuă să-și manifeste starea de veghe. Cîntărește neierător ce a fost și estimează încontinuu recrudescențe neliniștitoare. Rădăcinile acestei preocupări sînt adînci, dureroase și de nevindecat (...) The New Republic, influentă revistă de grup din Washington D.C., stringînd în jurul ei un nucleu al inteligenței americane de stînga (eșichierul politic american nu este identic cu cel vest-european) îi deschide larg paginile lui Norman Manea. În numărul ei din 5 august 1991, revista publică eseu „Happy Guilt”, în care colegul nostru analizează simpatiile de extremă dreaptă ale lui Mircea Eliade, sprijinul acordat de celebrul nostru conațional ideilor Legionii (...) În numărul său din 20 aprilie pe acest an, revista lui Martin Peretz publică un alt eseu semnat de Norman Manea. Ana-

lizînd Jurnalul lui M. Sebastian, colegul nostru se reîntoarce cu minuție la conținutul perioadei în care a fost scris acest jurnal. Sînt puse din nou în pagină realități ale anilor marcați de proliferarea extremei drepte în România”.

Dacă a deranjat ceva a fost, probabil, că am enunțat, cum se vede, chiar mai mult decît conținutul „Incompatibilităților” domnului Manea și că, deși am recunoscut îndreptățirea demersului întreprins de colegul nostru în cele două eseuri ale sale, mi-am exprimat cîteva rezerve față de anumite detalii și plasarea unor accente, lucru la care cred că sînt, încă, îndrituit: „Obsesia și-a făcut loc. Pe plan artistic, decăzută de filtrele artei, ea l-a ajutat pe autor să scrie pagini remarcabile. Aceeași obsesie însă pare a submina parțial efortul eseistului, prin apariția unor accente discutabile, generalizări stridente și verdicte nedrepte”. Spuneam, deloc sibilnic, la ce mă refeream: „Dacă în esență demersul eseistic al lui Norman Manea este unul absolut firesc, unele accente ale textului ar putea fi considerate ca fiind mai puțin la îndemîna lui Norman Manea, cazul în speță. Unul din motive era felul în care cititorul american putea să rămînă cu sentimentul că Mircea Eliade a fost și, mai ales, a rămas pînă la moarte un antisemit. S-a discutat destul de mult despre bizareria sau paradoxul situației cînd un om ca Mircea Eliade, îmbrățișînd doctrina legionară într-un anumit moment al vieții sale, nu a fost un antisemit. Sau, mai ales, nu a sfîrșit astfel. Este o chestiune ce poate fi dezbătută fără a conduce la un consens de opinii. Norman Manea nu mi se pare a face efortul de a judeca o perioadă politic nefastă în perspectiva unei vieți și a unei opere. În felul acesta, durata opțiunii condamnabile pare a se extinde de-a lungul întregii existențe și opere a lui Eliade. Chiar dacă Norman Manea nu a intenționat așa ceva, felul în care sînt plasate accentele în acest text exact asta poate induce în conștiința cititorului”. Acestea referitor la „Culpa fericită”. Iată și obiecțiile privind accente neinspirate din „Incompatibilități”: „Încă o dată, nu toate accentele analizei sînt puse cu suficientă rigoare. M-aș opri fie și numai la partea finală a eseului. Ea poate crea cititorului impresia că apariția cărții lui Sebastian a cam fost trecut cu vederea în presa românească, cînd, știm bine, adevărul este cu totul altul. Cuvîntul rostit de Gabriel Liiceanu în 1997, Sebastian mon frère, la Centrul Comunității Evreiești din România, i se pare lui Norman Manea lipsit de suficientă empatie. E un punct de vedere. Dar, atunci cînd pentru faptul că Liiceanu și-a exprimat solidaritatea cu suferința evreilor invocînd propriile-i greutăți din timpul dictaturii comuniste, Norman Manea scrie că «Este o analogie care nu lasă spațiu evocării, așa cum se cuvine, a antisemitismului și Holocaustului sau analizei oneste a vinovățiilor fericite a unor intelectuali ca Eliade, Cioran, Nae Ionescu și Noica», avem de-a face, cred eu, cu o enormă nedreptate făcută de editorului acestui Jurnal (...) În demersul său de a semnală recrudescențele ale antisemitismului în România, multe din ele foarte reale, Norman Manea greșește grav lînsînd să plutească asemenea vinovății asupra României literare, a directorului ei de azi. Norman Manea foste foarte bine că această revistă a fost, ani de zile, învinuită de oamenii dictaturii național-comuniste a lui Ceaușescu de filosemitism. S-a spus despre ea că este „jidovită”. Asta pentru că România literară a scris pozitiv despre cărțile unor autori ca Norman Manea”.

Chiar dacă aș reciti la nesfîrșit cele două eseuri ale colegului nostru Norman Manea, nu vîd motive întemeiate pentru care ar trebui să-mi schimb aceste opinii. Cum nu vîd de ce ele nu ar îndeplini condiția de a fi parte a unei, pe bună dreptate invocată de către doamna Adameșteanu, „discuții raționale”. Ce este rațional în rezervele exprimate de mine față de unele accente din cele două eseuri ale domnului Norman Manea? Mai

mult, ce nu își amintește doamna Adameșteanu atunci cînd invocă cuprinzătoare monografie americană în care se vorbea și de articolele pro-legionare ale lui Mircea Eliade este că primul interviu cu autorul ei despre această carte, discuția pentru informarea românilor, a fost realizat chiar de mine, prin intermediul postului de radio „Vocea Americii”. Dacă era deplins faptul că Eliade nu a vorbit niciodată despre aceste articole și nu a făcut o mea culpa pentru simpatiile sale pro-legionare de tinerețe, monografistul american nu uita să menționeze necesitatea ca discutarea acestor articole și simpatii să fie făcută în așa fel încît să nu poată sugera, pe nedrept, că întreaga operă și viața a marelui cărturar au rămas sub semnul acelor nefaste simpatii de tinerețe.

Înțeleg că doamna Gabriela Adameșteanu consideră că subsemnatul ar fi trebuit să demonstreze, să argumenteze, să probeze mai fiecare din opiniile exprimate, afirmațiile făcute în textul din România literară. Mai întîi, trebuie spus că asemenea opinii nu au pretenția unor verdict absolute. Nu poți documenta și argumenta întotdeauna orice gînd formulat doar spre a nu te trezi acuzat de rea-credință. Am deveni o planetă de mușci. Apoi, nu am scris că doamna Juliana Geran Pilon este o scriitoare mai cunoscută în SUA decît domnul Norman Manea. Mă refeream doar la un intelectual mai cunoscut decît domnul Manea. Ce argument pot produce în sprijinul acestei opinii? Să zicem, doar bunul simț. Nu contest defel că, în cercurile scriitoricești, domnul Manea ar fi mai cunoscut decît doamna Pilon. Totuși, cred că dincolo de aceste cercuri personalitatea doamnei Pilon este mai pregnant cunoscută decît cea a domnului Manea. Cel puțin asta este impresia mea după o experiență de treisprezece ani în Statele Unite. Poate că doamna Adameșteanu are motive să gîndească altfel. Nu poate conduce, totuși, o asemenea țîrguială exact în zona atît de delectată de doamna Adameșteanu - „într-un cîmp viran, de periferie”? Acesta a și fost singurul motiv pentru care nu am dat numele doamnei Pilon, ci am preferat acel generic „un intelectual american”. Cît privește politica de grup (sau de gască, cum i se mai spune) a revistei The New Republic, ce-i pot răspunde doamnei Adameșteanu decît că această publicație excelent scrisă este legendară în America pentru sectarismul ei? Refuzul de a publica o opinie diferită în anumite privințe de cea exprimată de domnul Manea în „Culpa fericită” ar fi putut constitui pentru doamna Adameșteanu o probă destul de elocventă despre politica de care vorbim. Da, revista „22” a publicat acea scrisoare refuzată de revista americană. Regretă, cumva, că a făcut-o? Era scrisoarea irelevantă sau irațională? Atunci de ce a publicat-o? De ce nu ar fi ea republicată de „22” ca parte a „discuției raționale” la care ne invită imperativ doamna Adameșteanu, spre a lăsa cititorului posibilitatea de a judeca singur cum stau lucrurile? Și-apoi, nu este cam derogativ acel decît din „pe care nu a publicat-o decît „22”? Poate proba doamna Adameșteanu faptul că doamna Pilon a bătut pe la toate ușile redacțiilor din lume și doar „22” s-a îndurat să-i publice acel scurt punct de vedere?

Nu eu, ci doamna Adameșteanu folosește vechiul procedeu al invocării lipsei de talent. Domnia sa scrie: „Pentru că, deși prefațată de Mircea Eliade, cartea Julianei Geran Pilon (Notes from the Other Side of Night) este mai degrabă modestă”. Parcă în discuție nu trebuia să fie vorba de talentul domnului Manea. Atunci, de ce ar fi vorba de cel al doamnei Pilon? Iată ce scriam eu despre scrisoarea doamnei Pilon și politica de la The New Republic: „Un intelectual american, ceva mai

(Continuare în pagina 15)

HUMANITAS

Cartea care dăinuie

NOUTĂȚI ÎN COLECȚIA SCIENCE MASTERS

P. W. ATKINS

Regatul periodic

Richard Dawkins

DANIEL C. DENNETT

Tipuri mentale

Richard Leakey

ALTE APARIȚII SCIENCE MASTERS

Un riu pornit din Eden

Richard Leakey
Originea omului

ÎN PREGĂTIRE

Simon Singh
Marea teoremă a lui Fermat

P.W. Atkins Regatul periodic
Daniel C. Dennett Tipuri mentale

KÁNTOR LAJOS

Despre disidența maghiară din România

Azi, când în România mulți vor să uite de trecutul lor apropiat, când se încearcă cu vehemența bine cunoscută transcrierea trecutului nostru, cred că e foarte necesară cunoașterea istoriei acelor ani în care unii au încercat și au reușit să se opună dictaturii ceaușiste. Atunci, când ziarle din București (și nu numai) sînt pline de atacuri mirșave la adresa unor lideri maghiari ca episcopul Tökés László sau ministrul demis Bányai Ferenc, e bine să se cunoască ce forme de luptă au folosit intelectualii maghiari din România în anii '80. Opinia publică românească a uitat – sau poate nici nu a cunoscut – că între decembrie 1981 și ianuarie 1983 au apărut 9 numere ale unui samizdat în limba maghiară, cu titlul de *Ellenpontok* (*Contrapuncte*), redactat și difuzat de către tineri profesori, scriitorii din Oradea și Cluj, ca Ara-Kovács Attila, Szócs Géza, Tóth Károly Antal și soția, Tóth Ilona – cu riscul de a fi închiși, niimiți. O istorie a samizdatului maghiar din România a fost scrisă și editată în 1993 (la Szeged) într-o carte de interviuri și comentarii de 340 de pagini, de preutul reformist Molnár János, și el fost colaborator al samizdatului. Din această carte plină cu informații foarte importante reiese că a fost pasteurul Tökés László (care trăia în acele vremuri la Dej), cit și medicul Bányai Ferenc au avut relații prietenești cu acest cerc al redactorilor, ba mai mult, Tökés a și publicat un studiu în *Ellenpontok* (în iunie 1982) despre situația bisericii reformate în Ardeal.

Acest samizdat a avut ca scop să facă cunoscute problemele reale ale minorității maghiare din România, prin documente, analize, scrisori, lărgind

sfera rezistenței cu texte traduse ale disidenței românești. În *Ellenpontok* a fost publicată o scrisoare și *Jurnalul* lui Paul Goma, o masă rotundă din Paris la care au participat Mihnea Berindei, Paul Goma, Virgil Ierunca, Mihai Corne, Monica Lovinescu; traducerea din urmă a fost făcută după înregistrarea unei emisiuni a radioului *Europa Liberă*, în vara anului 1982. De altfel, într-un proiect-program, trimis conferinței din Madrid, în septembrie 1982, se poate citi afirmația că problemele specifice ale maghiarilor din România nu pot fi rezolvate separat, rupte din contextul problemelor țării; bineînțeles, memorandumul și programul se ocupau de doleanțele și revendicările maghiarilor din România.

Ellenpontok a fost răspândit – datorită împrejurărilor – într-un tiraj foarte mic, de fapt doar câteva exemplare. În schimb, prin radioul *Europa Liberă*, emisiunea în limba maghiară de atunci, mii și sute de mii de oameni au aflat câte ceva despre existența unui astfel de samizdat, despre problemele ridicate în el. Nu s-a putut afla nimic despre redactorii și colaboratorii lui care au lucrat clandestin – pină la demascarea lor de către *Securitate*. *Securitatea* a făcut de mult timp cercetări; a căutat colaboratorii

samizdatului și pe la revista *Korunk*, din Cluj, pină când i-au găsit pe Ara-Kovács, pe Szócs și pe soții Tóth, care au fost persecutați, arestați, pe urmă izgoniți din țară.

Istoria samizdatelor maghiare din România nu se termină cu *Ellenpontok*. În 1985–86, la București și în Ardeal, s-a format un cerc numit *Limes*, care a încercat să scoată și o revistă cu prelegerile ținute în cadrul întâlnirilor *Limes*; încercarea lui Molnár Gusztáv a eșuat, *Securitatea* a fost de data aceasta mai vigilentă: în urma unei percheziții la domiciliu, a confiscat manuscrisele din timp. (E de menționat că Molnár Gusztáv, cu toate demersurile făcute, n-a reușit nici pină azi să recupereze materialul confiscat atunci!)

Mai târziu, mai mulți intelectuali din Cluj, la inițiativa profesorului Balász Sándor, în 1988 și 1989 au scos două numere (au redactat opt) din samizdatul *Kiáltó Szó* (*Strigă*). Tökés László a colaborat și la *Kiáltó Szó*. O scurtă istorie a acestui ultim samizdat se poate citi în primul număr redactat fără cenzură al revistei clujene *Korunk*, în ianuarie 1990.

Ar fi de dorit ca fosta disidență română – o parte din ea intrată în diferite partide (și în PNȚD) – să ia cunoștință măcar acum de acest trecut anticomunist, antitotalitar al unor maghiari – din România – despre care azi se vorbește foarte puțin. Deși în vremea respectivă a fost Congresul SUA, cit și presa mondială (*Le Monde*, *Die Presse*, *Neue Zürcher Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *The Times*, *The New York Times*, *The Wall Street Journal*) a luat act de disidența maghiară din România anilor '80.

Incompatibilități selective

(Urmare din pagina 14)

cunoscut în SUA decât Norman Manea, și el evreu originar din România, autor al unei cărți despre ororile prin care i-a fost dat să treacă în țară înainte ca familia sa să se expatrieze, a trimis o scurtă scrisoare revistei. În ea nu se nega, din cite îmi amintesc, blamabila opțiune a lui Eliade dintr-un anume moment. Se ridica, iarși dacă nu mă înșel, întrebarea dacă un fragment din viața unui om ne dă dreptul să lăsăm a se înțelege că întreaga lui viață continuase a se afla sub acel semn nefast? Dacă e drept să neglijăm cercetarea operii aceluși om spre a descoperi care au fost, pină la urmă, convingerile lui fundamentale? Autorul scrisorii mărturisea că îl cunoscuse foarte bine pe Eliade, îi fusese student la Chicago și îi devenise prieten. Că niciodată, în anii petrecuți în apropierea lui Eliade, nu putuse detecta vreun nuanță antisemită în comportamentul profesorului. Că, atunci când a scris o carte despre teroarea suferită în România, Eliade s-a oferit cu dragă inimă să-i scrie prefața. Pricăpută în a incrimina intoleranța altora, invocând valorile democrației, revista a refuzat publicarea scurtei scrisori. Verdictul fusese dat și devenea definitiv. Norman Manea nu putea (și pare a continua să nu poată fi) în asemenea publicații) contrazis nici măcar în chestiuni de detaliu, de dozare a unor accente. Cum se vede, eu nu folosesc „vechilul procedeu” al lipsei de talent, ci ridicam chestiunea unei politici discriminatorii, problema monopolului asupra unui adevăr ori al altuia. Dacă doamna Adameșteanu consideră că folosirea dublului standard este acceptabilă, mă despart încă o dată de Domnia sa. Nu înainte de a o asigura că, o dată acceptat, șantajul ce-și dorește să lovească azi, să spunem, în România literară, va lovi miine, cu siguranță, în „22”. Am probe? Evident, nu. Uneori, cel mai greu de probat sînt evidentele. Dar, fiindcă tot introduce doamna Adameșteanu în discuție criteriul talentului, trebuie spus că Mircea Eliade considera că în cartea doamnei Pilon există, citez din memorie, „caractere fascinante, excepționale, admirabile portretizate” și credea că recitând această carte „poți începe, din nou, să crezi în om”. Poate că Mircea Eliade se mai înșela încă o dată.

Cum așa putea proba, așa cum întreabă doamna Adameșteanu, opinia că succesul domnului Manea se datorează și unei orchestri minuoase, unor eforturi financiare și publicitare incredibile? Nu, nu pot produce probe. Este o chestiune de bun simț, de percepere a realității în care trăiești. De

altfel, în unele situații probele nici nu prea au mult efect. Poți, de pildă, să-i convingi că pământul este totuși rotund și se învîrtește, chiar și în jurul proprii axe, pe cei care vor să creadă că el este plat, ca o imensă tavă de argint cărată pe spinare de șapte elefanți gigantiști?

Consider că doamna Adameșteanu îmi face un proces de intenție când socotește că așa încerca să micșorez intruciva statura literară a colegului nostru Norman Manea, că ceea ce i-aș da cu o mină în prima parte a articolului meu din *România literară* i-aș lua, cu cealaltă mină, în finalul aceluși text. Mai întii, cred că toate numele implicate în această discuție – Gabriela Adameșteanu, Norman Manea, Nicolae Manolescu, Alex. Ștefănescu și chiar Dorin Tudoran – sînt deja autori cărora nu le mai poate da ori lua nimeni nimic. Statuile lor literare sînt cit sint, sint cum sint. Viitoare succese (mai mult sau mai puțin orchestrate de „marketing”) ori eșecuri nu vor putea schimba mare lucru. Mi se pare însă o eroare să consideri că dacă cineva scrie despre un autor că succesul nu-l poate face un scriitor mai important decât este înseamnă că vrea să sugereze, neapărat, că e vorba de un scriitor modest. Domnul Norman Manea știe, de la mine personal, ce cred despre scriitorul care este, așa cum eu știu de la el ce crede despre scriitorul ce sint. Indiferent de opiniile noastre despre un lucru ori altul, de multe ori diferite doar în nuanțe, nu cred că avem motive să ne suspectăm reciproc, mai ales prin intermediar.

În multe chestiuni, chiar diferențele între mine și doamna Adameșteanu sînt mai degrabă de nuanță decât de fond. Subscriu, de exemplu, integral la ce semna Domnia sa la 7 aprilie 1998 în „22” – „Reușită temperată, normalitate (II)” – fără ca vreunul din

noi să-și propună prin asta să micșoreze cu ceva statura literară a colegului nostru Norman Manea. „E un lucru firesc, pentru că producerea unei opere literare și marketingul ei sînt două activități atât de diferite, încît în SUA, de pildă, orice autor care se respectă își are propriul lui agent literar. Talentul fiecărui scriitor de a-și „vinde” produsul cit mai bine este diferit de talentul de a scrie”.

Din textul doamnei Adameșteanu nu se înțelege, totuși, ce motive am fi avut – domni Manolescu, Ștefănescu și subsemnatul – să ne întâlnim într-un comandou de gherilă împotriva domnului Norman Manea. Chiar dacă, prin absurd, eu unul m-aș fi pretat la procedeu pe care, pe nedrept, mi-l atribuie doamna Adameșteanu, nu cred că ar fi potrivit ca tocmă redactorul-șef al revistei „22” să-mi impună un asemenea procedeu. Fie și numai pentru că „22” a găzduit anul trecut un atac fulminant, în două kilometrice părți, chiar la adresa domnului Goma, execuție bazată exact pe argumentele de acum douăzeci de ani – un impostor, lipsit de talent, creație a unor forțe obscure.

Oricît de influente s-ar dovedi cele trei semnături (Nicolae Manolescu, Alex. Ștefănescu și Dorin Tudoran), este cel puțin o exagerare să spui, cum o face doamna Adameșteanu, că ele ar putea anula încă „din start” analiza „Incompatibilităților” domnului Manea. Dacă, după republicarea lui în „22”, textul colegului nostru nu a sîrînit, încă, și meritele ecouri pozitive, o explicație mai plauzibilă decât forța tripletei malefice Manolescu-Tudoran-Ștefănescu ar putea fi și cele câteva accente neinspirat plasate din textul domnului Manea, alte detalii pe care eu unul mi-am îngăduit să le semnalez. Altfel, ar trebui să acceptăm teza unei Români bîntuite de un rasism funciar, dominată de un consens xenofob, practicînd antisemitismul

mai abilit decît transportul în comun. Și eu unul refuz categoric acreditarea unei asemenea imagini, cu altă mai mult cu cît nu am pregetat niciodată să consider descalificante manifestările rasiste. Inventarea de dușmani, fiindcă nu le poți face față celor adevărați, rămîne un semn de slăbiciune și nu unul de țarie. Cum constituie și o versiune care nu poate face bine nimănui – nici celor ce o declanșează, nici celor împotriva cărora este lansată.

În afara celor naturale, există și incompatibilități pe care ni le stabilim prin opțiuni, prin selecție. Motivele acesor hotărîri sînt deseori mai obscure decît ne place să recunoaștem. Nimeni nu poate face mare lucru, cînd un altul decide că sînt incompatibili. Tot ce ne rămîne într-o asemenea situație este dialogul. Sau, cum spune doamna Adameșteanu, „discuție rațională”. Fără menajamente, dacă asta se dorește, dar lipsită de ipocrizii.

12 iulie 1998

DORIN TUDORAN

Redactor-șef: **GABRIELA ADAMEȘTEANU**
Redactor-șef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**
Grafician: **DAN PERJOVSCI**

Contabil șef: **ALINA CORBU**;
Șef dep. marketing/distribuție: **MIRCEA IONESCU**;
Asistent marketing/publicitate: **MIHAELA CUCU**;
Șef departament politic: **ILIAN ANGHIEL**;

Redacție: Sandu Iordache, (departament Social)
Dan Hara (istoric)
Difuzare, abonamente: **Constantin Satalla**,
Alexandru Petrea;
Operare calculator: **Rodica Toader**; **Mara Ștefan**;
Aurelian Crăciun; **Cătălina Florescu**;
Casierie: **Mihaela Antonescu**;
Secretariat: **Alina Matel**;
Responsabil de număr: **Alice Taudor**

Rubrici: **SERBAN ORESCU**, **EMIL HUREZANU**,
STELIAN TĂNASE, **H. R. PATAPIEVICI**, **DAN PAVEL**,
CRISTIAN PREDA, **RADU CĂLIN CRISTEA**, **I. BOGDAN**,
LEFTER (comentarii politice), **ILIE ȘERBĂNESCU**
(comentarii economice), **VLADIMIR TISMĂNEANU**
(sociologia comunismului), **DAN C. MIHĂILESCU**
(cronică literară), **MARIANA CELAC** (viață urbană),
IRINA NICOLAU (colidian și sărbătoare),
ALEX ȘTEFĂNESCU („Întimplări”), **IRINA COROIU** (cronică
de teatru), **N. RADULESCU DOBROGEA** (ecologie).

Consiliul consultativ „22”: **MIHAI AORA**,
SERBAN PAPANOSTEA, **SORIN AXINANDRESCU**,
MIRCEA MARTIN, **MIHNEA BERINDEI**,
VLADIMIR TISMĂNEANU, **GABRIEL ANDRESCU**,
SORIN ANTOHI, **H. R. PATAPIEVICI**

Țipări la Progresul Românesc. Tehnoredactare computerizată: Anghel Florin.
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 314.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: r22@r22.sfos.ro,
http://www.dntb.ro/22/

Număr apărut cu sprijinul
Fundației pentru o Societate Deschisă și
Fund for Central and East European Book Projects

ISSN - 1220-5761

DIN SUMARELE VIITOARE

- „Consiliul de Administrație al TVR” – anchetă realizată de **Julian Anghel**
- Supliment gratuit: Scriitori în închisoare • Interviuri cu: **Renate Weber**, președinta Fundației pentru o Societate Deschisă; **Mariana Stoica**, deputat PD, autoarea proiectului de lege pentru dezincriminarea prostituției; **Eliot Sorel**, președintele Asociației Mondiale de Psihiatrie • O carte în dezbatere: **Turnirul khazar de Andrei Cornea** • **Mariana Celac**: „Restructurare Bucharest style”
- **Gabriela Adameșteanu** „Despre ambiguități și incompatibilități” • **Andrei Marga**: „Diversificare și fragmentare” • **Mihaela Miroiu**: „Antifeminism” • **Irina Nicolau**: „Haina face pe om”, „Maria noastră” • **Sanda Golopentia**: „Iată cum am pierdut un savant de o mare cultură” • **Florin Müller**: „Fereastră germană în istoriografia românească” • **Al. Zub**: „Idei apusene în spațiul românesc”
- **Claudiu Secașiu**: „Noaptea demnitarilor (5-6 mai 1950)”

Etapa Washington

Teoria și practica

Între 14-22 iulie 1998 președintele României, Emil Constantinescu face o vizită oficială în Statele Unite ale Americii. Delegația oficială care îl însoțește este compusă din: Victor Babiuc, ministru de stat, ministrul Apărării Naționale, Zoe Petre, consilier prezidențial, Dorin Marian, consilier prezidențial, Andrei Pleșu, ministrul Afacerilor Externe, Daniel Dăianu, ministrul Finanțelor, Sorin Dimitriu, ministrul Privatizării, Traian Bănescu, ministrul Transporturilor, Hora Ene, ministrul Cercetării și Tehnologiei. Din delegație mai fac parte experți, tehnicieni și ziariști. Etapele vizitei sînt: 14-18 iulie - Washington; 19-20 iulie - San Francisco; 21 iulie - Chicago.

Dacă privim călătoria președintelui Emil Constantinescu peste ocean ca pe o expediție avînd ca scop cucerirea Americii, putem spune, chiar înainte ca ea să se fi încheiat, că America nu a fost cucerită. Măcar pentru că nu este o țară, ci un continent, că la ora actuală constituie cea mai importantă putere economică și militară din lume și, nu în ultimul rînd, pentru că America este acel teritoriu în care, în mod natural, democrația reprezintă o formă de viață.

Dacă însă privim cumpănit și fără păgubitor triumfalism, această vizită poate fi privită ca un pas, fără îndoială decisiv, în lungul drum pe care țara noastră s-a angajat. În acest sens nu trebuie nici uitat, nici ignorat faptul că și președintele Ion Iliescu a fost la Washington, în ciuda rangului scăzut de care s-a bucurat vizita sa. El are dreptate să se supere în comunicate publice care încearcă să ne convingă de faptul că el ar fi inaugurat relația româno-americană. Adevărat. Numai că ne amintim că, la ceremonia de investire a lui ca președinte ales, în iunie 1990, ambasadorul SUA nu a participat. Era mesajul pe care administrația americană i-l trimitea președintelui Iliescu, în urma singeroasei mineriade de la București. Însă și altceva rămîne important. Chiar după ce a fost la Washington, la Casa Albă, în Salonul Oval, la Pentagon etc., Ion Iliescu s-a întors acasă, închizînd în albumul său de familie amintirea vizitei sale în Statele Unite ale Americii.

Este lucrul pe care îl pretindem astăzi președintelui Constantinescu. Și anume, să nu-și adjuce această vizită doar în folos personal, căci importanța prezenței lui de acum în SUA se va vedea abia după întoarcerea acasă. Nu cîți bani, cîți investitori și cîte promisiuni de acceptare în NATO va aduce cu el președintele contază, ci cîtă hotărîre politică de a smulge România din situația incertă și mult prea mult prelungită a tranziției. Etapa Washington trebuie privită ca parte dintr-un serios și continuu efort de a semnaliza că în regiune există un partener valabil, iar acest partener se numește România.

Discursul în Congres

Adăpostit în Capitoliu - o construcție impozantă, începută pe la 1790 - Congresul american (Senatul și Camera Reprezentanților) este laboratorul în care se prepară legislația americană. Un loc spre care privește cu interes nu doar cetățeanul american, ci și restul planetei (vezi acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate, extinderea NATO etc.).

În ziua de 15 iulie, președintele Constantinescu s-a adresat senatorilor și membrilor Camerei Reprezentanților, printr-un discurs de 45 de minute, întrerupt de 17 ori de aplauze. Discursul s-a dorit o pledoarie cu scopul de a capta atenția celei mai mari puteri planete și de a îndrepta spre România. „*Liberatea trebuie apărată în mod constant și pentru aceasta sînt necesare parteneriate de cooperare cu alte națiuni. Cei care cred în libertate trebuie să aibă și mijloacele pentru a o apăra*” - a spus președintele Constantinescu. Referitor la extinderea NATO - „*o întreprindere vizionară, o piatră de hotar în istoria Europei și a întregii lumi*”, șeful statului român a susținut dorința țării noastre de a se alipi alianței nord-atlantice, cu precizarea că „*țara mea poate fi și vrea să fie - o ancoră de stabilitate în marea unei agitate și sud-estului european. Dar pentru ca această ancoră să reziste, avem nevoie de recunoașterea și sprijinul Statelor Unite*”. Argumentele aduse de președintele Constantinescu pentru susținerea acestei solicitări au fost: 1. România este a doua țară ca mărime din regiune și reprezintă o zonă strategică pentru stabilitate; 2. România a găsit soluții pentru rezolvarea problemelor etnice și externe care reprezentau un potențial conflict; 3. România are legături diplomatice de prietenie cu toate țările din zonă.

Apresiasi de mediile americane (presă și oficiali) ca bun, discursul președintelui Emil Constantinescu a avut și calitatea de a reamduce pe agenda congresmenilor americani România, ca solicitantă a unui sprijin tot mai susținut - dezvoltat prin multiple paliere ale parteneriatului strategic - în vederea aderării la NATO. Ar mai fi de adăugat că, în aceeași sală și de la aceeași tribună, s-au mai adresat Congresului american, cu cîțiva ani în urmă, Lech Walesa (cînd încă nu era președinte al Poloniei), Vaclav Havel, președintele Cehiei și Arpad Gönz, președintele Ungariei. În aceeași zi, în clădirea Capitoliului, președintele Emil Constantinescu a primit medalia Centrului pentru Democrație.

Casa Albă

Joi 16 iulie, președintele Emil Constantinescu, s-a întîlnit la Casa Albă, în Biroul Oval, cu președintele Bill Clinton. După o întrevvedere de 45 de minute (care a inclus și un *tête-à-tête*), în mod neobișnuit, fiind cont de „hărțuirea” presei la care este actualmente supus, președintele Clinton a ieșit pe peluza Casei Albe ca să-și conducă oaspețele și s-a adresat ziariștilor: „*Este o mare bucurie pentru mine să-l am aici pe președintele României, după primirea de care am avut parte acum un an la București*”.

În briefing-ul de la Ambasada României la Washington ce a urmat aceste întîlniri, doamna consilier Zoe Petre a apreciat ieșirea pe peluza Casei Albe a președintelui Clinton drept un „*virf al icebergului acestei întrevvederi*”. Consilierul prezidențial a mai relatat că pe parcursul convorbirilor, „*în viziunea SUA, a președintelui Clinton, România este un exemplu al modului de a concepe o politică vizionară*”.

Calificativelor pozitive ale acestei întrevvederi la virf este necesar să le adăugăm și un element a cărui încălzătură nu poate fi ignorată: stadiul actual al reformelor în România. Anul trecut la București, mesajul președintelui Clinton a fost pronunțat fără nici un echivoc: „*faceți reforma și nu va exista un candidat mai puternic pentru invitarea în NATO*”. Din păcate, așa cum știm, reforma nu s-a făcut și, după cum spunea o înaltă oficialitate din Departamentul de Stat, imaginea de acum a României (suspendarea acordurilor cu FMI, Banca Mondială) este mai proastă decît în urmă cu un an. În acest sens trebuie citită, dincolo de codificarea ei diplomatică, declarația Casei Albe care a urmat întrevvederii celor doi șefi de stat: „*Cei doi președinți au trecut în revistă ritmul reformelor spre economia de piață din România, ca parte a eforturilor României de consolidare a tranziției politice, de revitalizare a tranziției economice și de grabire a integrării sale depline în instituțiile euro-atlantice. El a subliniat nevoia esențială de accelerare a privatizării marilor întreprinderi de stat și a băncilor, de avansare a restructurării întreprinderilor privatizate și de intensificare a reformelor, cu scopul negocierii unui nou acord cu FMI*”.

Ca și în întrevvederile avute de ministrul de Externe, Andrei Pleșu cu oficialități americane, în Salonul Oval a fost discutată situația din Balcani, cu focusul de conflict Kosovo, pentru care cei doi președinți „*au reiterat hotărîrea lor de a lucra împreună cu celelalte părți interesate, pentru promovarea unei soluții diplomatice a crizei*”, specifică Declarația Casei Albe.

Dacă etapa Washington a acestui turneu al delegației oficiale române în Statele Unite s-a dorit a fi concentrată pe realizarea unor cît mai strînse contacte politice (Congres, Casa Albă, Pentagon), vizitele în San Francisco și Chicago au ca scop stabilirea unor legături cu marile centre de afaceri și cu marii investitori.

RODICA PALADE

Washington, 19 iulie 1998

Vizita președintelui Constantinescu în Statele Unite ne semnaleză cîteva serii de paradoxuri, pe care ne grăbim să le numim.

În chiar ziua discursului, atît de elogiât, al liderului român sub cupola Capitoliului, Bursa de Valori din București eșua catastrofal, cu pierderi fără precedent în țările din Centrul și Răsăritul Europei. Bursele de valori sînt indicatori ai sănătății economice și, mai ales, ai încrederii investițiilor de capital pe o anumită piață. La cîteva mii de km distanță avem dovada unei prime contradicții: între discursul atît de democrat, de luminos liberal, concentrat de președintele Constantinescu în cel mai interesant punct de vedere exprimat în ultimele decenii de un lider român, și realitatea capitalului românesc în curs de dramatică agravare. Acest paradox nu se explică ușor.

De obicei, gesturile politice apreciate ale politicienilor au repercusiuni pozitive asupra burselor naționale respective. În cazul românesc, un gest politic foarte important este însoțit de un eșec financiar patent. Să fie iluzorie legătura dintre politica declarativă și politica practică în România?

Mii de exemple în ultimii ani și, din nefericire, și după noiembrie 1996, arată că între declarațiile și intențiile liderilor politici, de stat și de partide, și realitatea economiei și a funcționării statului român există o distanță tot mai militoare pentru cei obligați s-o verifice în viața de fiecare zi - adică pentru majoritatea româncelor și românilor.

Un alt paradox i-a făcut pe cei mulți din ziarisții români care l-au însoțit pe președintele Constantinescu în America să observe (cu un vîdit și ridicol aer de iritare și condescendență dimbovițeană) că America este într-adevăr țara libertății, din morfen ce, în chiar toii unor evenimente istorice capitale, grupuri de români și-au permis să demonstreze „*în mișcare, după model american*” - nota cu neizbutită ironie o corespondentă TV. Românii nemulțumiți din diaspora, luați peste picior de experimentații turști de nivel zero de la București, au demonstrat pentru restituirea caselor furate de comuniști și nerestituite în ultimii ani de neo-comuniști. După noiembrie 1996, puterea a fost preluată și de un eșalon important de non- sau chiar anti-comuniști, dar se pare că spiritul comunist și etatism asupra proprietății e mai puternic, mai tenace. Oamenii au așadar dreptul să protesteze în America, dar mai ales au dreptate s-o facă atîta vreme cît președintele Constantinescu, simbolul marilor schimbări promise și așteptate în noiembrie 1996, se află în preajma lor. N-am înțeles de ce o astfel de demonstrație a fost, pentru directorul ziarului Adevărul, Dumitru Tinu, semnul unei rușinoase intoleranțe, care ar marca nația românească, în mod singular. Nemulțumirea, eventual ura și intoleranța românilor, nu se manifestă doar în afara țării, așa cum lasă să se-nțeleagă concluzia amară a cunoscutului ziarist de la Adevărul, ci mai ales în interior. Un angelsm al descinderii imaculate pe teritoriul american, în contradicție flagrantă cu practicile provocate sau încurajate de aceiași observatori moraliști, în propria lor țară, ne dă, din nou, de gîndit: un paradox în plus, și unul la fel de nociv.

Un al treilea episod, greu de înțeles, a fost depistat în luările de poziție ale președintelui Emil Constantinescu și ministrului de Externe, Andrei Pleșu. Primul a evocat și invocat suportul american pentru trecerea României la civilizația informațională în mileniul trei. Distanța care separă România sfîrșitul mileniului al doilea de cea a mileniului informațional este de nemăsurat. În România domniilor Constantinescu și Bănescu, trenul și automobilul au nevoie de același timp pentru parcursul distanței București-Sibiu ca în urmă cu 50 de ani. Blocurile de locuințe sînt la fel ca pe vremea lui Gheorghiu-Dej și Ceaușescu, cu marea diferență că, acum, ele nu se mai construiesc, iar apa caldă și liftul nu funcționează din cauză că locatarii nu mai reușesc să-și plătească cheltuielile de regie. Aspirația spre era high-tech trebuie enunțată și dorită, mai ales de liderul statului român, și îndeosebi atunci cînd el se află în Statele Unite. Dar apetitul pentru tehnologia de virf și elicopterele performante de luptă ar trebui oarecum aproximativ într-o e-cuație mai complexă, în care mizeria constantă a vieții omului simplu din România să-și găsească mai repede soluțiile. Altminteri, cei 15.000 de studenți români aflați la studii în America - cam cîți specialiști ai Convenției Democratice lipsă la apel! - vor păși ca personajul din Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte; întors acasă, vor fi tineri ultra-informați, americanizați, copăcei-copăcei, aidoma strămoșului Pomuț; doar că nu-și vor mai recunoaște țara și semenii. Mulți dintre ei, ca să evite șocul, nici nu mai fac de altfel drumul spre casă.

Există, în sfîrșit, pericolul ca semnificațiile politice atît de importante ale noului contact la virf româno-american să fie sufocate sau noianul unor interpretări malițioase, sau al nesfîrșitelor observații critice îndreptate de realitatea românească. N-ar fi drept să se întîmple așa. Vizita în Statele Unite a liderului român - chiar dacă ministrul Pleșu descopere oarecum melancolic că parteneriatul strategic româno-american are legătură directă mai mare cu Kosovo decît cu Bucureștiul - este cu siguranță cel mai important pas făcut spre NATO și bunăvoința americană, după noiembrie 1996. Americanii, atît de așteptați cu ochii spre cer, au sosit între timp. Ei sînt chiar români din România care au acum posibilitatea de a-și transforma locul în țară a libertății, într-o Americă sud-est europeană. Dar acest adevăr ar trebui nu doar cunoscut în România, ci și asumat. Procesul e la început, doar cu vizite prezidențiale și promisiuni guvernamentale. În ritmul acesta de repetate descoperiri reciproc, cordiale și „*incredibile*”, cum ar spune Bill Clinton, riscăm să traversăm mereu episodul descris postum de un cîrțitor de lux al comunismului românesc, scenariștul Titus Popovici. Acum cîteva decenii, cînd noul ambasador la Washington al guvernului Groza, probabil însoșit de Mihail Ralea, și-a prezentat scrisorile de acreditare președintelui Truman, a fost întrebata de acesta, cu bunăvoință îngrijorată: „*S-a terminat războiul dintre daci și romani, sau vă mai supără încă în continuare?*”.

EMIL HUREZEANU

Köln, 17 iulie 1998